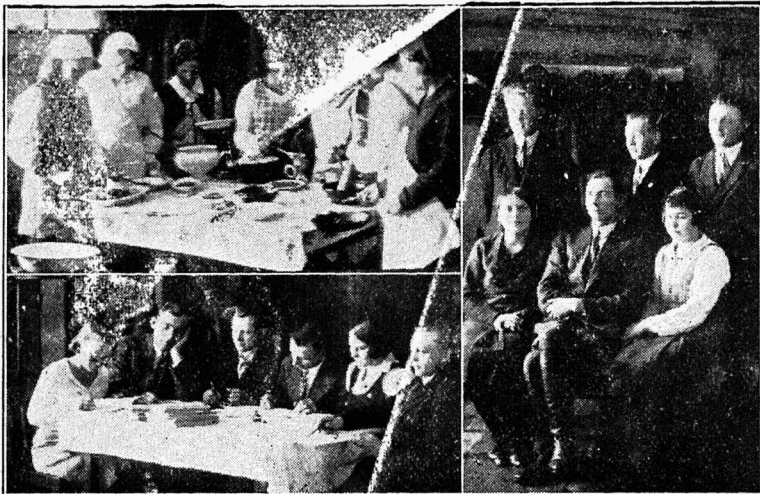

TÕUSEV MAA

MAANOORTE LIIKUMISE HÄÄLEKANDJA

S 5436

Sf 6362

SISU: V. Ojamaa, Ülestõusmine ja elu. — K. Liideman, Astmelised töökavad noortele. — K. Tõusva maa harrastusi Iisaku kihelkonnas. — J. Michelson, Noored — looduseuurijad ja -vaatlejad. — J. Nõu, Tahan saada hääks kõnelejaks. — V. Ojamaa, Karjapoiss on kuningas. — O. Kolk, Noored ja vanad käsikäes. — K. Kerberg, Kevadisi ülesandeid noortele metsanduse alal. — Noorte mõtteid ja loomingut: S. Russ, Kirjandus elu teenistusse. — S. Mölder, Õnne leiad kodukoldelt. — M. K., Mjnu kodu. — O. Grepp, Püha on kodumaa töö! — Vaidlusnurk: O. Saareoks, Põllutöökoolide puudust. — R. Roostar, Õiglasemat hinnangut! — Asjata askeldamine. — O. K., Ei, mitte juurikad! — Noored töö! O. Kermas, Maanoorte tegevusest Voldi ümbruskonnas. — J. Umarik, Noorte iseseisvate ettevõtete töötulemusi 1932. a. — E. Kresson, Timuti seemnekasvatuse noorte tööalana. — O. K., Rahvamängudele tuleb anda elamisõigus. — Organiseeritud noorte pere: Iisaku III noortepäev. — Seliste Noorteklubi töö ja elu möödunud aastal. — Tumala maanoorte ringi tegevusest. — Pidula Maanoorte Ringi tegevusest. — Saaremaa maanoorte kirjatööde võistluse tulemusi. — Randvere Rahva kohus. — Maanoorte ringide tegevus Soomes 1932 a. — Tudulinna-Kesavälja noorte hernepäev. — Väimela Noorte Maatulundusklubi. — Ü. Maanoorte Ühendus.

VÄLJAANDJA PÖLLUTÖÖKODA

Nr. 2

Aprill-Mai

1933

Aiandus- ja mesindusfarbeid

põllumajanduslikku kirjandust, **peitsimis-aineid**, tolmutamise preparaate, **puukoolide saadusi**, hästi idanevaid aed-, juur- ja teravilja, lille-, ristiku ja kõrsheina

seemneid soovitab käesoleval aastal alandatud hindadega

EESTI SEEMNEVILJA ÜHISUS.

Pääkontor: Tallinn, Valli tn. 6. tel. 426 36.

OSAKONNAD JA ESINDAJAD IGAS LINNAS.

Pakitud seemnete müük riülkastides igas suuremas keskkohas. — Ostame põllupidajailt ristiku-, kõrsheina, teravilja jne. seemneid.

Lubisalpeeter IG -

Lubiammoonsalpeeter IG -

Nitrofoska IG -

SUUREPÄRASED VÄETISED PÕLLUL, AIAS, ROHUMADEL.

PÕLLUMAJANDUSE PANK.

Asukoht: Tartus, Suurturg 9, telef. juhatuse 10-65, üld 50.

AKTIVA.	Arvete seis 28. veebruaril 1933. a.	PASSIVA.	
Kassa ja j/arved teist. p.	Kr. 83.012.38	Osa- ja muud kapitalid	Kr. 92.511.15
Väärtpaberid ja osamaksud teistes asutustes	44.197.34	Hoiusummad:	
Laenud	804.990.26	tähtajal. kr. 401.225.66	
Riiklikud laenud	10.008.50	jooksvad „ 316.543.85	717.769.51
Korrespondendid	25.931.91	Riikl. võlad Pikalaenu P.	9.258.50
Ärikulud ja makstud % ^o / _o	8.621.43	K/k. arve Eesti P. Tartu os.	25.513.04
Garantiide debitorid	4.235.36	Korrespondendid	38.020.46
Vallasvara	14.926.42	Saadud % ^o / _o ja komisjon	12.364.75
Muud aktivad	4.402.19	Vekslite rediskont	84.446.35
		Väljaantud garantiid	4.235.36
		1932. a. ülejääk	4.198.04
		Muud passivad	12.008.63
	Kr. 1.000.325.79		Kr. 1.000.325.79

Pank võtab raha hoivale ajakohase %^o, annab laenusid 7¹/₂—8°/_o, müüb E. V. Riigikassa pantkirju ja toimetab kõiki panga operatsioone.

Korrespondendid kõigis tähtsamates keskkohades.

Pangal tulekindel varakammer.

Põllumajanduse Pangaga opereerivad kõik põllumehed, põllumajanduslikud ühingud, Maavalitsus ja teised omavalitsusasutused.

Panga juures E. O. Kinnituselts „OMA“ agentuur.

JUHATUS.

Ülestõusmine ja elu.

Ristusulised pühitsevad juba teist aastatuhandet Inimese Poja ülestõusmist. Tema on surma võitja, kes on meiegi rahvast kinnitanud usus ja andnud meile elujõudu aastasadade vältel.

Inimesi olla usklikke ja uskmataid. Pole kahtlust, et selline vahetegemine on kunstlik ja on tingitud usu-tarkade vormilikust tähenärimisest. Igaüks usub kedagi, mingit jõudu, väge või Jumalat. Mõni oskab anda oma Jumalale isegi kuju, mõni vaid nime ning mõni ei oskagi kutsuda nimepidi seda, kes juhib tema elu. Kuid Jumal on igaühel, on keegi — kes suudab rahustada, lohutada, anda rõõmu ja elujõudu, „kui seda tahab lämmatada lootusetu meeleheide.

Suur ja vägev on allikas, kust keeb inimesesse usku ja veenet, et surmaga õieti pole, vaid igaüks hingeline elab igavesti. Ja kui tulebki surm, on see vaid ajutine, mööduv olelu, millele järgneb uus elu, täis tunnetusi ja tegevust.

Kui Jeesus läks Jeruusalemma, et surra ristil, siis kõneles tema: „Tund on tulnud kus Inimese Poeg tõstetakse ausse. Mina ütlen teile: Tõesti! tõesti! kui nisuiva ei lange mullasse ja ei sure, siis jääb tema üksinda, aga kui tema sureb, siis kannab tema rohket vilja“. (Johannese evangel. 12 p. 23 ja 24 s.). Ning apostel Paulus kirjutab Korintuse rahvale 1 raamatus 15 p. 35—38 s.: „Mõni küsib: kuidas tõusevad surnud ülesse? Missuguse ihuga tulevad nemad?

Rumal! mis sa külvad, ei see saa elavaks, kui tema ei sure. Külvates ei külvata seda ihu, mis sünnib, vaid iva, olgu nisu iva või muud vilja. Aga Jumal annab temale ihu nagu tema tahab ja igale seemnele annab tema selle ihu“.

Mis see on?

3—4000 aastat enne Jeesuse sündi, Niluse jõe orus — Egiptuses ja Tigriise ning Euphrati jõgede kallastel — Sumeri, Paabeli ja Assuri rahvail oli samane usk.

Egiptlastel oli jumal Osiris, Us-iri, keda kutsuti: päikese võim, silma pilgu jõud, leiva hing ja ka nutja naeratus. „Osiris on elu valitseja, tema peitub vilja ivas“ — kuulutab surnute raamat; raamat mis pandi surnule hauda kaasa, muistses Egiptuses. Kreeka ajaloolane Plutarch kirjutab: „Kui külvatakse vilja, siis egiptlased ütlevad, et maetakse Osiris ja et tema tõuseb ülesse surnust kasvava viljana“. Vilja lõikus alanud suure piduga. Vaarao lõikas esimese vihu — tema tappis Jumala viljas ja inimesed süües leiba, elasid Jumala ihust. Templites selle Jumala kujutis lõuendil niisutati, kaeti nisu ivadega — see oli matus. Jumala ülestõusmise pühitsemise ajaks oli sellel kujutisel haljendav oras: Jumala ülestõusmise märgiks, mida pühitseti rõõmuga kui elu võitu surma üle.

Sumeri ja Paabeli rahvail oli samane Jumal, Tammus, Dumu-zi-absu, keda kutsuti: kõigevägevama poeg, hea karjane, idu, kasv, päikese paiste. Ka tema surma

ja ülestõusmist pühitseti iga aasta, koos viljakasvu käiguga põllul.

Need mõlemad jumalad olla elanud kunagi maapeal ja teinud inimestele head. Nende rahvaste ajalugu lõpeb aastatuhandeid enne meid ja selle algus kaob ettekujutamatu ajakauguste hämarusse. Kuid säält maalt, kust algavad loetavad kirjamaärgid, sealt peale kõneleb kiri, et inimesed on uskunud ülestõusmist.

Kui see, keda meie kutsume inimese ja Jumala Pojaks, Õnnistegijaks, heaks karjaseks, surma äravõitjaks, kui tema põgenes lapsena Egiptusesse Juuda kuninga viha eest, siis kaitses tema elu maa, mis oli pühendatud Jumalale kelle nimi oli — nutja naeratus ja leiva hing! Ning temagi pi-

di surema, pidi surema nagu nisu iva, et tõusta jälle elavana ja kanda vilja.

Kes oli see esimene põlluharija, kes pani nisu iva mullasse kasvama? Põllumees, kes lõi usu, mis elab juba võib olla kümmetuhat aastat — ülestõusmine — suur saladus, milleni meie mõistus täna küünib sama palju, kui selle esimesegi viljuri oma.

Aga põllul on elava usu allikas. Nagu ta annab meile igapäevase leiva, nii hoiab ta ja uuendab meie vaimujõudu ja hingerahu. Kui sa tunned enes hukkuvat maailma, kui surm nõuab sind omale, või vaid üht osa sinu hingest, kui kõik jõud on kadumas — siis mine põllule.

Kuula: haljendav oras sosistab sulle igaviku saladuse: kes sureb saab elavaks!

V. Ojamaa.

Astmelised töökavad noortele.

1. Põhjusid.

Noorte töökavades on avaldunud paiguti teatud süsteemi puudus, mis on hakanud tegema raskusi tööde korraldamisel, niihästi noorte tööle rakendamisel kui tööde võistlustel ja hindamisel.

Noorte töö tähtsam siht — isetegevuse ja algatusvõime arendamine — nõuab kõik aeg elava huvi alalhoidmist töö vastu. Huvi püsib pidevalt, kui töö pakub ikka midagi uut mõistuse (mõtlemise) ja oskuste rakendamisel. Ärakulunud ja kord juba läbitöötatud teema kordamine toob kaasa ükskõiksust, hajameelsust ja tülpimust. Teiselt poolt, kui algaja noor saab ringilt või koolilt ülejõukäiva ülesande, ehkki see temale pakub alul uudsuse tõttu huvi, võib see temas tahte halvata, sest ta ei suuda omast ülesandest jagu saada; see juhib teda ikas pääliskaudsusesse või endasse usu kaotamisesse. Sellepärast peab olema noorte iga töö-ülesanne ikka eelmisest tööst, olgu see sooritatud organisatsioonis või väljaspool, — kodus, koolis — samm edasi, eelmisest raskem, kuid alati ikka jõukohane. Nagu koolitöö on astmeline, nii peab olema ka noorte kasvatuslik ühistöö klubides ja ringides. Ei mängida ega ka end katkesta töö!

Noorte töö peab leidma alati tingimata hindamist. Töötajaja enda hindamisest üksi on vähe. Harukordadel suudab

noor, vastava töö alal algaja, oma tööd õieti hinnata, enamasti aga puuduvad temal selleks alused ja võimed. Kuid loomusunnil ta seda ikkagi kuidagi hindab, vastavalt enda iseloomule kas üle või alla. Kumbki pole kasvatuslikult soovitatav. Oma töö alahindamine kasvatab noores liigset tagasihoidlikkust, kindluse ja usu puudust endasse, mis teda elus jätab kõhklejaks, algatusvõimetuks, teiste käsilaseks. Ülehindamine aga — pääliskaudseks, kelli-jaks, enesearvustuse- ja sellega ka arene-misvõimetuks, — küll iseteadvaks, kuid kergelt ka karile sattuvaks.

Teoinimene vajab aga õiget hindevõimet. Sellise võimega inimene talitab elus targu, julgelt, ega lase käsi rüppe, tema töö edu on sellega kindlustatud. Seda kasvatatakse noortes töö asjaliku ja erapooletu hindamisega ja arvustusega väljaspool. Seesugune hindamine aga eeldab ka töö astmelisust, millele vastavalt olgu valitud ka hindamise mõõdud.

Kolmandaks on noorte töösse rakendatud võistlus ergutava vahendina. Ühtlasi, kui võistlus teostub erapooletu ja asjaliku hindamise alusel, on selle kasvatuslik tähtsus ka veel teises: kasvatades võistluse tahet, ta hoiab sellest ära kadestama, „haleda südame“ maigu, õpetab austama teise saavutisi ning ausalt võistlema. Nende kasvatuslikkude sihtide saavutamisi-

Üleval: 1. Pidula mn. ringi raamatupidamise kursus. 2. Saarde noored mt. klubi mälestuseks tamme istutamas.
Alli: 1. Kodijärve mt. klubi veiseliha konservimise kursus. 2. Seliste mt. klubi juhatus ja klubi juht Aug. Murd (seisab paremal).

seks peab võistlus teostuma võrdsetes tingimustes. Klassiline võistlus-ala — sport — pakub siin puhtamat eeskju: sportlikud võistlused toimuvad arenemise ja vanuse klassides ning kaaludes.

Mitte iga töö ei tarvitse olla tingimata võistlusalaks, kuid hindamist vajab omegi iga noorte töö.

Lõpuks maanoorte töö õpetuslikud ülesanded eeldavad samuti süsteemi: noorte org-id peavad meil paratamatult kujunema teiste maade kutsekallakuliste rahvaülikoolide asendajaks, kus omandatakse teatud tsüklus tegeluses vajalikke teadmisi-oskusi. Astmelised töökavad on üks järk sellest — loodame lähema tuleviku — maa kultuur-hoonest.

Maanoorte töö korraldus on meil arenenud omapäraseid radu, — kitsaid ja vaevalisi, nagu olnud kogu Eesti rahva visa areng omal jõul. On puudunud viimase ajani kindel ja jõuline vaimne keskkoh, kes oleks töö korralduse läbi mõelnud ja välja töötanud kõige ratsionaalsemal kujul, tähistanud tööd, hankinud ainelist jõudu, ette valmistanud juhid ja läkitanud tööle. Kõik seni saavutatu on kujunenud

omal jõul. On kirjandusesse pudenenud siit-säält üksikuid juhtmõtteid, agroomiliste tegelaste koosolekuid, muude küsimuste kõrval ka neid harutatud ja laiali kantud, kohalikud aktiivsemad tegelased on ühest-teisest kinni haaranud, juurelnud, katseks ellu rakendanud, kogemustega täiendanud, redigeerinud, — nii oleme jõudnud selleni, mille ees seisame tänapäev. Palju on kobatud ringi, palju on mõeldud ja kohalikkude loovat aktiivsust kasvatatud ning rakendatud, palju on juba korda saadetud, on näidatud, et maanoorte töö on meil täitsa elujõuline — isegi ilma riikka Ameerika-onu ja riigi abirahadeta tähelepanu ning tunnustust leidnud liikumiseks kasvanud. See on aga alles algus, eelajalugu. Tõesti, noored ja nende kohalikud juhid võivad olla endile uhked. Ent ärgem siiski liialdagem, teadkem, et „uhkus ajab upakile“, ärgem kaotagem tasakaalu ja arvustusvõimet. Nähkem ka puudusi. Üks neist on praegu kõrvaldamisel. Selle algatus tuli Saaremaa noorte viimaselt kongressilt ja teiselt poolt Ü. M. Ühenduse keskkoha tegelasilt, — see on töökavade süstematiseerimine mainitud põhi-

mõttele.*) Selle teostamine viib noorte töö sammu edasi.

2. Töökava astmed.

Noorte vabaharidusliku ja kasvatusliku ühistöö astmed ei saa olla nii kindlad ja piiritletud, kui seda on kooli klassid või raske-jõustiku kaalu-astmed. Sellepärast ei tarvitse ka astmete arv olla suur. Meie süsteemis on ette nähtud kolm suuremat astet: 1. algajaile, 2. edasijõudnuile - harjutajaile, 3. iseseisvalt tulunduslikult omis ettevõteteis töötajaile. On selle juures mõeldavad ja teostatavad muidugi ka alaliigitused, eel- ja lisa-astmed; vastavalt sellele töötatakse igal astmel, eriti 1. (koos eelastmega) ja 3. kaks kuni kolm aastat.

Esimene aste, algajaile, — algkooli vanemate klasside õpilastele, org-ide noorliikmeile ja üldse noorematele liikmetele, kes org-is alles esimest aastat kaasa töötavad. Siin on tegevuse sisuliseks ülesandeks töö õppimine, — selle võtted, algelisem tehnika; töötamise ese ise (näiteks, aiavilja liigid, nende morpholoogiline külg, kasvu käik ja tingimused, nõuded ja võtted häa saagi kasvatamiseks jne.). Kasvatuslik külg: huvi ja armastus loova töö vastu kodus (talus), hoolsus, isetegevus, võistlus-vaim. Algeline arvestamine — saak pinnaüksuselt, tarvilik seemnemäär ja väetus. Tööd peamiselt talu kitsama ulatusega kõrvalharudes (aed, kanal j. t.).

Siin on võimalik eraldada, eriti algkooli noortele teatud eel-aste, peamiselt esemete arvu ja pindala suuruse mõttes. Või — vanematelt ulatuslikumate arvestuste, suuremate pindalade j. t. nõudmine. Kuid sisulised ja kasvatuslikud ülesanded jäävad samadeks.

Teine aste, neile, kes esimese astme töö juba läbi teinud või organisatsiooni astuvad juba küpsemates noorusaastates, eelmise astme tööde tundmisega. Tegevuse sisuliseks ülesandeks on peamiselt vilumuste ja harjumuste omandamine, süvenemine töö eseme, võtete (tehnika) ja tulundusliku külje mõistmisesse. Kasvatuslikult lisanduvad siin esimese astme ülesannetele eriti tulundusliku mõt-

lemisviisi ja selge hindevõime (mõtlemisvõime) arendamine. Töökulu ja tasuvuse arvestamine ja katsed töö juures. Kodutunnet ja koduarmastust süvendavad kodukaunistuse tööd ja teadlik loov töö talus. Tööde mitmekesisus teisel astmel on märksa suurem, ulatudes kõigi talupidamise harudesse, kuhu aga noor vanemate nõustumisel iseseisva tegevusega ligi pääseb.

Kolmas aste haarab noori, kes teisel astmel või kutsekoolis vastavad tehnilised ja tulunduslikud vilumused omandanud ja suutelised teatud ettevõtet talus täies ulatuses algusest lõpuni läbi viima: talu kanakasvatus, talu peekonikasvatus, talu aed, talu heinaseemnekasvatus, talu arvepidamine, talu toitlustamine jne. Selle astme töö vastab põllutöökoolide õpilaste „õpeprojektide“ tööle. Siin on sisuliseks ülesandeks ettevõtte tulunduslikult ja tehniliselt ratsionaalne ning tasuta teostamine ning kogu talituse arvestuslik fikseerimine. Kasvatuslikult taotletakse siin eriti algatusvõime, tulundusliku mõtlemise, oskuste ja olude rakendamisel leidlikkuse teritamist, peremeelikkude vaimu. Selle astme sees või lisaastmena võib mõelda ka iseseisvat talu juhtimist noore peremehe poolt, kes noorte org-i kooli läbi teinud. Ühistöö küsimused on siin silmapaistvama kohal, kui eelastmes astmetes, samuti on teadlikum põllumehe kasvatus ühiskonna aktiivse liikmena.

Tööd astmelise kava jaoks valides ei tarvitse šablooniliselt mõelda, et tingimata iga tööala peab läbi viidama kõigis kolmes astmes, see oleks elu kunstlik liistu peale ajamine, mõeldav vast siis, kui linnalast tahaksime maa-tööle rakendada ja õpetada. Alad, millistel maa-lapsel tuleb maast-madalast vanemate kõrval järjest suurema jõu ja osavõtuga kaasa töötada, ei tarvitse kuuluda kava esimesesse astmesse. Samuti alad, mis nõuavad juba tehnilisi vilumusi muudel aladel ennem, kui nende teostamisele saab asuda, näit., heinaseemnekasvatus. Ka on mõeldavad alad, milliseid raske venitada kolmanda astmeni. Üldiseks praktiliseks pide-

*) Töökavade visandid sellel alusel on pea üheaegselt iseseisvalt välja töötanud noorte tegelased-agronoomid A. Tealane, A. Kaal ja A. Tomson. A. Tealase kava paljundati Põllutöökojas ja saadeti arvamamiseks mt. konsulentidele E. Martinile, J. Luhalale, O. Kermasele, E. Nugisele, A. Soovikule ja A. Kaalule, kellelt ka kava kohta hulk täiendavaid märkusi saadi. A. Kaalu kava oli kaalumiselt S. M. R. Ü. juhatuses, kus see üldjoontes vastu võetavaks tunnustati. Nende ridade kirjutaja ülesandeks jäi kõik need kavad ja märkused ühte sulatada, täiendada ja põhjendada, leppides kokku enim kavade autoritega (A. Tealase ja A. Kaaluga) ühise astmelise kava peajoonis. Sellega on siin avaldatud kava kollektiivne töö.

punktiiks vastava tööala astme valikul või paigutamisel tohiks olla mõte, et töö, mis alustatakse noore poolt kodutalus, teostuks sellest astmest pääle, millisena see on talus täielikult või osaliselt (põhjapanevalt muudetud tehniline või tulunduslik külg) uudiseks, vähetuntud alaks. Nii toob töö talusse midagi kasulikku juure ja tõstab vanemate huvi ning tunnustamist noorte tööle. Alasid, mis kõige hõlpsamini paenduvad kolmeastmelisse skeemi, on keeduviljakasvatus, eriti veel, kui see on seotud ka talu toitlus-reformi mõttega. See ala on seni ja peaks jääma noortele põhitöök, iseäranis esimesel ja teisel astmel. Oleks aga vast kunstlik, näit., peekoni kasvatus paigutada noorte org-ide töö esimesesse astmesse.

Järgnevas toodud kavad ei suuda veel haarata kõiki neid töö-teemasid ja alasid, mis on mõeldavad noorte org-ide töös. Neid tuleb järjest täiendada. Esijoones tahavad nad pakkuda näiteid, teiseks materjali eelseisvaks kevadiseks-suviseks töö-hooajaks; vastavalt sellele käsitletakse neis rohkem taimekasvatustlikke küsimusi. Kolmanda astme tööd, mis rohkem isenesest mõistevad eelmainitust, on jäetud ruumi säästmiseks välja.

3 Esmene aste.

Põhiala — keeduvilja-kasvatus (aiavilja-kasvatus), kõigile org-i liikmeile kohustuslik, — kui nad seda varem kodus või koolis pole läbi teinud. Selle kõrvale mahuvad esimese astme tööna (teisel-kolmandal töö-aastal) veel söödajuurviljakasvatus ja kanakasvatus. Neil kolmel alal, eriti just esimesel ja teisel, läbi viia töö võistlustööde alusel. Söödajuurvilja-kasvatus võib tulla keeduviljakasvatuse asemele sääl, kus viimane ei ole talus enam uudis-alaks, ja noored maast madalast siin tegele- nud, või jällegi sääl, kus keeduviljakasvatuse kavasse võtmine teeb tüli ja raskusi talus. Kanakasvatus — rohkem eritingimusi või teise tööna; seda võib alustada ka otse teise astme tööna. Mõeldavad tööd muudel aladel sooritab sellel alal te- gutsev noor kõrvvalt kaasaaitajana, nende- ga tutvumiseks, et järgmistel aastatel nen- de hulgast valida endale 2.—3. astme töid. Neis saab anda kool või organisatsioon oma noortele küsimustiku, tähelepanu juh- timiseks olulistematele külgedele.

1. Keeduviljakasvatuse kava algkooli- dele ja organisatsioonide noorliikme-

tele (kuni 13—14 a.). Maa-ala 50 rmtr, vanemate poolt selleks lubatud aia- või juurvilja maal. Kasvatatakse 6 liiki köögi- vilju. Mullaharimine, väetus, külv-istuta- mine, hoolitsemine ja koristamine eeskir- jade järele (v. ÜENÜ poolt väljaantud ju- his „Taimekasvatuse alad I“ või T. Reim, Köögiviljakasvatus). Kulude-tulude arves- tamine ei ole nõuetav. Kõigi tööde korra- likus, kasvatatavate viljade tundmine ja saagi suurus on võistlus-kasvatamisel mõ- duandvad. Kevadise töö õpetamine kooli- aias või mõne lähema õpilase talus tarvi- lik; samuti talvine klassi eeltöö. Kasvata- takse ja hinnatakse 6 liiki:

1. Peakapsas	15	rmtr.
2. Kaalikas	10	„
3. Porgand	8	„
4. Söögipeen	7	„
5. Kurk	5	„
6. Hernes	5	„

Väljaspool võistlust võib võtta noorte soovil lisaks vähemal maa-alal veel spinat, redis, sigur, kõrvits, eriti kui algkooli juu- res tahetakse korraldada tööd 2 a. järjest; sel puhul esimese aasta tööks valida pool vähem (25 rmtr.) maa-ala.

2. Keeduviljakasvatuse kava noorte org-idele (üle 14 a. liikmetele), võiks olla pisut raskem, erineks suurema pindalaga (100 rmtr) ja rohkema taime-liikide arvu- ga (8—10). Peale kõige tööde korralduse, viljaliikide tundmise ja saagi suuruse ka kulude-tulude arvestamine lihtsamal ku- jul (kunstväetiste, seemne ja töökulu) on soovitav. Töö juures kõbla tarvitamise oskus tarvilik. Rohkem tähelepanu toit- lustamiseks ärakasutamisele talus. Kasva- tatakse ja hinnatakse:

1. Peakapsas	20	rmtr.
2. Kaalikas	15	„
3. Porgand	15	„
4. Peet	13	„
5. Kurk	10	„
6. Sigur	10	„
7. Hernes	7	„
8. Sibul	5	„
(9. Tomat	2	„)
(10. Salat, redis, spinat	3	„)

Kaks viimast mittekohustuslikud, kuid siiski soovitatavad. Lisaks 3 kõrvitsa tai- me. Võib võtta soovikorral hulka ka lill- kapsas 8 rmtr, vähendades 2 rmtr võrra kaalika, porgandi, peedi ja siguri pindala- sid. Lisatöödena võivad olla vähemad üles- anded muudelt aladelt (marjakasvatus, rhabarber, söödajuurviljakasvatus, puude istutamine, lillede kasvatus, varase kartuli- sordi paljundamine).

3. Söödajuurvilja-kasvatuse kava noor- te org-idele (üle 13—14 a. vanustele), —

kava nr. 2 asemel või teisel aastal. Pea-ülesanne — ratsionaalse juurviljakasvatuse tehnika äraõppimine — mullaharimine, õige väetus (kunst- ja kodused väetised, eriti virts), seemendamise, vahelt-harimine kõbla tarvitamisega, harvendamine, liikide tundmine, lihtsam kahjurite tõrje, — kindla suure saagi saamiseks. Nende kohaselt sünnib ka hindamine. Virtsaga kastmine osa maa-alal nõuetav; virtsa puudusel valmistada sõnniku-leotis. Maa-ala 100 rmtr. Liikide valik mullaolude kohaselt. Üld-kõlbulik liik on naeris Östersundom. Selle kõrval kasvatada veel teist liiki, valides mullaolude järele — kas porgandit, kaalikat või peeti. Uudistaimedena võivad olla ühel vaol (real) suhkrupeet ja söödakapsas. Terve ringi kohta peaksid olema esindatud kõik liigid. Lisatööd analoogiliselt ülesandele nr. 2.

4. Kanakasvatuse kava noorte orgidele, peale 1. ülesande täitmist (teise aasta töö). Ülesanne — taluolude kohaselt 10—15 kanale oma nurga soetamine, algeline sisustus ja korralik toitmine koduste söötadega, soovitatav ka poegade üleskasvatamine, võimalikult tõukana munadest, või tõukuke soetamine. Toidu ja munade hulga arvestus. Lisatöödena ülesandeid teiste loomade pidamise (söötmise, puhastamise, lüpsitehnika jne.) alalt.

4. Teine aste.

Põhialadeks on esimese astme tööd: keedu- ja söödajuurviljakasvatuse ning kanakasvatuse, milledest üks valida kohustuslikuks (keedu- või söödajuurviljakasvatuse), parem see, millisega töötatud esimesel astmel. Kulude-tulude arvestamine. Lisaks tulevad talus vähetuntud viljade (või viljasortide) kasvatamine: heinaliigid, kaunviljad, sordikartul, sordinisu, söödakapsas, marjad aias; koduste väetiste kogumine; tööriistade valmistamine; puude istutamine; peekonse kasvatuse, noorloomade üleskasvatamine; kodukäsitöö, majapidamise alad.

1. Keeduviljakasvatuse suuremal pindalal (150 rmtr); kasvatuse külvikorras, milleks eelistatavam 3-väljaline; võib olla aga ka 2-väljaline, kuid üksikute liikide (eriti kapsa ja kaalika) paigutamiseks nii, et need (nuutri ohul) samale kohale võimalikult pikema aja järele tuleksid. Vilumus kõigis kasvatamises - töödes. Kohasemate

sortide valik. Istutamiseks vajalikkude taimede kasvatamine. Arvepidamine, Alalhoidu- ja majapidamises kasutamise oskuse ning korraldus. Lihtsamad katsed harimise, väetuse ja paari sordiga. Liigid 3-väljalises külvikorras:

I põld 50 rmtr.	Peakapsas
	Lillekapsas
II põld "	Kaalikas
	Peet
	Porgand
	Sigur
	Sibul
II põld "	Herne sordid
	Uba
	Kurk
	Varane kartul

Tomat kas külvikorras või väljaspool, kõrvi (soovitatav ka rhabarber) väljaspool, soovikorral 2. või 3. põllul ka spinat, mädarõigas, redis, salat. Kaalika kõrval võib olla ka naeris. Üksikute liikide pindala valik kohaliku tarvituse järele või 1. astme jaotuse kohaselt (1½-kordne). Selle astme tööga peaks viidama aiaviljad talu kööki ja lauale. Juba selle astme arendamisega minnakse tähelepanematult üle kolmandasse astmesse — kogu talu aiaviljaga rahuldamiseni ja võimaluse korral turundamiseni.

2. Söödajuurviljakasvatuse jõukohaselt suureneval pindalal (3—8 aari), kus võimalik selle töö vilumusi omandada ja kõige kulude ning saagi omahinna arvestusi läbi viia. Ülesanne — õppida kasvatama odavalt kätetulevat juurvilja. Selleks maa valik, väetus, eeskujulik hoolitsemine (harvendamine, vahelt-harimine ja kahjurite tõrje). Koduste väetiste kasutamine: sõnnik, puutuhk, virts või sõnniku leotis, tarvilise määra kunstväetiste lisandusega. (Kirjandus: J. Aamisepp, Söödajuurvilja kasvatamine, K. Liideman, Lühike väetuse õpetus). Hobusejõul juurviljamaa harimise tundmine (võib olla omandatud ka talu juurvilja väljal); kodusvalmistatud siil ja kastmisvaat soovitatav. Valitud olgu maale arvatav kõige sobivam juurvilja liik ja sort; selle kõrval kasvatada katseks ka muid sobivaid liike; võimalikult ka loomakapsast ja suhkrupeeti (loomasöödana ja siirupi valmistamiseks). Samuti võimalik siduda lihtsa väetuse katsega, milles võrreldakse 1.-sõnnikule lisaks antud kunstväetiste (ha-le 2½ kt. superf., 2 kt. kaalisoola, 150 kg salpeetrit) osalist asendamist virtsaga (kaali ja lämmastiku asemel). Sellel astmel korraldada ka juurvilja-harimise võistlusi.

Lisatööna — komposti hunniku (segi-kupa) valmistamine, 1—1½ koormat ühe aari kohta; kasutada seda kas oma juurviljamaa või karjamaa ja niidu väetamiseks.

3. *Katsete korraldus*, seniste talus tavaliste viljakasvatuse võtete võrdlus uuematega, et nendele teed rajada. Peamiselt sordi- ja väetuse katsed. Ühtlase maa valik ja kõigi teiste, peale katsetatavate, kasvutingimuste täieline ühtlus katsetes; juhuslike kude kõrvalmõjude eksituse vältimiseks katsed vähemalt kahes korduses; erinimeliste lappide arv aga äärmuseni piirata: teraviljadel 2, juurviljal, kartulil ja heintel 3—4. Jälgida katse täpsust rajamisest arvestamiseni, kasvutingimuste ühtluse pidamist ja võrreldavate (katsetatavate) võtete õieti teostamist (näit., kunstväetised nõuetekohaselt anda). Katselapi suurus 50—100 rmt, kuju pikergune. Katsete teemad:

Juurvilja väetus, tavalisele (ühtlaselt laotud) laudasõnnikule lisada ühel lapil täis-kunstväetus, tsel superfosfaat ja virts või sõnniku-leotis, viimase hulka arvestades (v. kava nr. 2) Katse kolmes korduses.

Juurvilja sordivõrdluskatse: võrrelda talus kasvatavat juurvilja kohalikul mullal paremat töötavate 2—3 sordiga (või liigiga); näit., liivmullal naeris Östersundom, Eesti-naeris ja porgandid Champion ja Belgia valge; savikal niiskel mullal samad naerisordid ja kaalikas Bangholm. Keskmistel muldadel — naeris, kaalikas, peet. Katse vähemalt 2 korduses. Ka suhkrupeet ja söödakapsas võivad olla katsetes.

Ristikheina väetuskatse, lapid: a) väetamata b) segafosfaat ja kaalisool, c) segafosfaat üksi (d) kips; või c) ja d) asemel lapp puutuhaga

Kartuli sordivõrdluskatse: kohalik sort võrrelda vastavalt kohaliku kartuli-realiseerimise võimalustele (ekspordiks, linnamüügiks, viinavabrikusse, loomasöödaks) ühe parema söögikartuliga ja 1—2 parema mõneks nimetatud otstarbeks kõlbliku sordiga, küsides vastavaid andmeid kohalikul mt. konsulendilt. Sündsama varase kartulisordi leidmiseks korraldada võrdluskatse eraldi. Väetamine ja harimine, — nagu need talus tavalised. Seemne idandamine.

Teravilja ja herene sordivõrdluskatset — nisuga ja hernega, samuti ka kaeraga, odraga, rukkiga. Kuna arvestamine (peksumine ja kuivatamine) raske, siis kohaliku sordiga võrrelda ainult üht, kõige enam kaht võõrast sorti.

Orase pealtväetus salpeetriga, üks lapp salpeetriga, teine ilma; nisule 150 kg. salpeetrit, teistele 100 kg. hehtaarile.

Heina- ja karjamaade väetuskatse — kunstväetuse (kaali-fosfaadi) mõju ja tasuvuse jälgimiseks ning

võrdlemiseks koduste väetistega — kompostiga või sõnnikuga, milledele lisatud ainult pool osa fosforväetist. Karjamaal võimalik ainult heinkamara paranemise jälgimine, — vähemalt kahel aastal (järeltoime).

Ühenduses katsetega soovitatav rajada kollektsiooni - lappe, vilja sortide ja heinaliikide väliseks tundmaõppimiseks. Ka võib kasvatada üksikuid vähemtuntud kultuure (näit., lutsern, söödakapsas, mesik) eraldi 1—2-aaristel tükidel; samuti üksikut taimeliiki seemneks, et sellest saada kas enda 3. astme ettevõtteks (seemnekasvatus) või org-i võrdluskatseteks seemet. Niihästi katsed kui kollektsiooni lappid olgu organisatsioonis võimalikult mitmekesised, nii et üks liige saab õppida ka teiste katsetest.

4. *Kanakasvatus*. Üleminek tõukanaadele, eelmise astme töö jätkamine. Kanade arv 15—20. Kanala sisustus enda valmistatud. Korralik söötmine, pidamine ja poegade kasvatus. Töökulu, söötmise ja toodangu arvestus. Kontrollpesad pole nõuetavad. Lisatööna võiks olla algus hanede pidamisega.

5. *Seakasvatus*. 2 peekonsea kasvatamine. Selleks vastava lihtsa laudasistususe valmistamine, enda muudest ettevõtetest saadud ja talust laenatud söödad (ja põrsad). Sööda-tulu arvestamine, nõuetekohane söötmine ja juurekasvu jälgimine. Lihtne tasuvuse arvestamine (ilma töökuulu, amortisatsioonide, rendi ja võla %%-deta). Turundamine.

Peale nende kavade võivad olla kavad veel hulgalteistelt aladelt, vastavalt noorte huvidele ja teostamise võimalustele talus: maasika, marjapõõsaste ja viljapuude kasvamine või teatud osa aia enda hooleks võtmine, koduümbruse kaunistamine, sookultuurid, noore looma kasvamine (lehm, hobune), töö mesilas, mees- ja naiskäsitöö alad j. t.

K. Lüdeman.

„TÕUSEV MAA“ SÕBRAD!

Tänu teile suure hulga kiituste, õnnitluste ja häätatlikkude arvustavate märkuste eest! Ruumi puudus — mis jällegi hulk kaastööd järke ootama jättis, sääl hulgas hulk laule ja meelelahutuse-nurga palasid — ei luba teie sooje õnnitlusi ära tuua. Kevadise tööhooaja küsimused nõudsid palju ruumi. — „Tõusev Maa“ ootab teilt, organiseeritud noortelt, aga ka teistsugust tuge — levitamist, **suurema arvu tellimiste kogumist**, millela see teie soovidele vastav algatus kaua püsida ei saa. Teadke seda. Levitajatele autasude jaotus 2. mail s. a.

Tõusva maa harrastusi Iisaku kihelkonnas.

Heites pääliskaudse pilgu kodumaa kaardile, hakkab silma küladest ja asulatest hõre ja osalt täiesti tühi laik Peipsi järve ja Soome lahe vahel.

See — Virumaa mahajäänumaid, metsataguseid soppe — on Iisaku kihelkond.

Mahajäänumaid? Kas agarad iisaklased ja nende veel agaram tõusev põlv ei haavu sellisest märkusest?

Nad on ju viimasel ajal paljugi kuulust võitnud endi edasipüüdlikkuse ning omapärasustega. Usurevolutsiooni üks kodupaike ja külanoorpõlve võitlusmaa tänavaräuskamise ning venevaimuga!

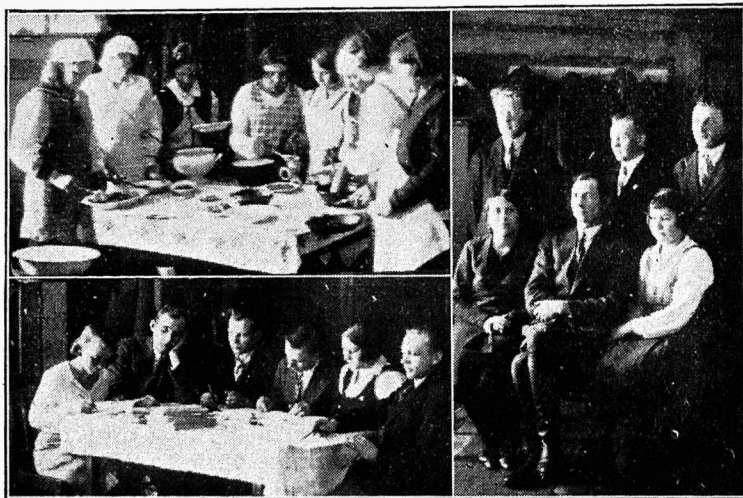
Ekstlik on arvata, et siin metsatagustes kolgastes midagi ei teata külakultuurilis-

test tõdedest ega osata ihata ilusamat, õilsamat. On siingi tulihiingesid, kes endi tegudega näitavad, et metsatagused sopid ei taha mahajääda lagedast maast.

Usk teeb imet — öeldakse.

Ei tea, kas on see sõltuv mainitud suure töö vääratamatusest, või on tegemist juhusliku kokkusattumisega, aga fakt on see, et Iisaku noorpõlv tegi esimesi organiseerumise katsesamme kohe pärast kirikuelu uuendamist.

Tuli Kuljus, tulid vabamad tuuled ka seltskondlikusse ellu. Eel seda oldi kivistunud kaugest minevikust päritud külakommetesse ja labasustesse.

Pilte Tudulinna noorte orgidest. Üleval: Kesavälja mt. klubi hernepäevalt, — noored perenaised tööil. All: Kesavälja mt. klubi juhatuse koosolek; vasakult paremale L. Blum, J. Elken, L. Treilmann, E. Ruuben, E. Treilmann, T. Ruuben. Paremalt: Metsküla mt. klubi juhatus; istuvad, vasakult E. Palm, J. Elken, M. Saareväli; seisavad, vasak. A. Nõmm, A. Roosiväli, M. Timotheus.

Ainuke kultuuri häll, Iisaku Muusikakirjand. selts, tegutses kui pilvedes eemal igapäise inimese ja eriti külanoorpõlve valmistest tarvidusest ja otsingutest.

Veidi hiljem tuli kohapeale ka jaosk. agronoom ja siis algas mitmekesine töö. Üheltpoolt üldhariduslik kasvatus Kuljusega eesotsas, teiselt poolt jaosk. agr. juhitud maatulunduslik vaoajamine. Sel ajal pandi alus uuele Iisaku seltskonnale.

Iisaku kihelkonnas tegutseb praegu 10 noorsoo organisatsiooni, kokku üle 500 liikmega. (Siin on esitatud mitmesugused orgide tüübid. Rõhuvas enamuses on maatulundusklubid, (Jõuga, Porskovo, Roostoja, Kuru — Iisaku vallas ja Kesavälja, Mets-

küla, Mõisaküla, Oonurme — Tudulinna vallas).

Päale selle üks ÜENÜ osakond (Varesmetsa) ja üks kristlik noorteühing Iisaku koguduse juures. Tegevus kõigis org-es on momendil elav ja hoogne.

Erilist allakriipsutamist väärrib see osa noorsootööst, mis laialikantud küladesse.

Esimese pääsukesena laskus külasse ÜENÜ Varesmetsa osakond (pühitseb neil päevil 6-dat aastapäeva). Mõne aastase inuka tegevuse järele püstitasid Varesmetsa noored uue ja ajakohase rahvamaja. See edu virgutas üles ka naabrikülade noori. Kui siis veel jaosk. agr. J. Luha suure südäiduse ja asjalikkusega organiseerimistööd juhtima hakkas, laienes maatul. klu-

bide võrk lühikese ajaga üle terve kihelkonna. Liikumine sattus ühte ajajärguga, mil kesk- ja kutsekoolid hakkasid küla-desse tagasi saatma haritud noori. See intelligentsem noorpõlv, jäädes taludesse, pidi hoolitsema eelkõige selle eest, et küla-elu neid rahuldada suudaks. Tulid referaatõhtud, vaieluskoosolekud, kursused. Hoolitseti ka meelelahutuse eest, korralda-des peo-, perekonna- ja muid ajaviite õhtuid. Massi huvipunkt kaldus simmanitelt koosolekutele, pidudele ja — külakultuuri esimene etapp oligi läbi.

Mõjuvamaks huvi ja vaimustuse äratajaks, aga ühtlasi ka propaganda vahendiks on traditsiooniliseks kujunenud kihelkondlik noortepäev.

Seni peetud noortepäevad (1931 a. Iisaku ja 1932 a. Tudulinna) õnnestusid igakülgsest, julgustades noori uutele ülesannetele ja tutvustades noortetöid vanempõlvele. Mõlemi noortepäeva kava oli äärmiselt mitmekesine ja sisaldas kõiki alasid, milledega noored tegelemas. Oli tööde

võistlusi, kõnevõistlus, sportlikud võistlused, noorte tööde näitus ja lõpuks seltskondlik osa. Ühesõnaga — oli kaunimaid päevi tavaliste igapäevaste askelduste seerias.

Maatulunduslikul alal tegutsevate orgide vahel valitseb tihe side. Töö käib peamiselt maatul, konsulendi poolt väljatöötatud tegevuskava kohaselt. Erinevaid jooni omab tegevuses vaid koguduse noortehing, kus maatulunduslik joon täiesti kõrvale jäetud.

Kõik see, mida Iisaku - Tudulinna noored seni korda saanud, on — vaimustuse vili. Noored otse tormasid lahingusse mitmepealise tuimuse ja labasuse lohe vastu, võitlesid ja võitsid.

Kuid veel edasi nad tahavad — kodutalu rabaveered sigivaiks viljamaiks ja kodu — uuendatud nägusaks õnneasemeks. Kas jõuavad sinna?

Nad peavad sinna jõudma, sest muidu osutub senine töö asjatuks energia kulutamiseks ja enesepetmiseks. Edasi!

K.

Noored — looduseuurijad ja -vaatlejad.

Kui need read jõuavad maanoorteni, on algamas võimas looduse ärkamine talve unest. Igal pool: põllul, aias, metsas, aasal algab uus elu, kõikjal on rõõmsat liikumist ja häälitsemist. Kõige tuimemgi inimene ei saa ükskõikseks jääda seda ärkavat elu ja looduse askeldust nähes. Põllumehel on ka omad kevade mured ja rõõmud. Tuleb aeg, kus tema tegevuses peab olema, viimaseni pingutatud ja väsimatu. Põllumees külvab oma lootused maapõue, et pärast neist lõigata töovilja. Lõikuse usaldab ta looduse kätte, seda ainult jõudumööda aida-dates. Seda loodust peab põllumees tundma, et oma tööd paremini sellele kohandada. Ju noorena õppigu ta seda, õppigu loodusest ja vanemate tähelepanekutest.

Vaatame siin mõnd noorele kättesaadavat ja huvitavat külge elusloodusest. Siin on esiteks taimed ja linnud. On palju huvitavat nende elus. Lindude ilmumise aeg, nende pesitamise koht ja aeg, haudumise vältus, noorte lindude lendamise aeg. Kõik see on vaatamisväärne. Et vaatlustel ka kindlalt ning püsivam iseloom oleks, siis on hea need vaatlused ülesse märkida. Need on n. n. fenoloogilised või bio-

loogilised vaatlused. Neis märgitakse loomade ja putukate ilmumist, taime-arenemist: õitsemist, vilja vaimimist, puude lehistumist, lehtede langemist j. n.e. Põllumehele saavad need vaatlused hinnalisteks, kui nad on seotud põllutööde aegadega ja tähelepanekutega viljade saakidest. Sellepärast tuleb märkida ühtlasi ka tööde algus, maaharimise tööde ajad, viljade külviajad. Ka muud taimekasvule tähtsad loodusenähited, nagu sajud, pöud, rahe, öökülmad, kahjurite ja seenhaiguste ilmumised ja vigastused märgime üles. Viljade juures tuleb märkida tärkamise, 3-da lehe ilmumise, kõrsumise, loomise, õitsemise, valmimise ja lõikuse ajad; aiataimede õitsemine, vilja valmimine. Hääl on kõik see erilisesse vihku kirja panna, sest neid andmeid on kasulik edaspidi teisel aastal uuesti koguda ja siis iga-aastaseid andmeid omavahel võrrelda ning siduda mitmesuguseid tööde aegu teatud nähetega looduses.

Et vaatlused oleksid õiged, katsuge tutvuda iga looma, linnu, putuka, taime õige nimega. See võib teha algul raskust, aga vähemalt harilikumaid neist peab põllu-

mees tundma. Püüdeks olgu iga linnu tundmine häälest ja lennust, looma tundmine häälest ja jälgedest, putuka, vähemalt tähtsamate kahjurite, tundmine igas arenemise astmes: munad, tõugud, nukud, täiskasvanud putukad (valmikud); taimede tundmine ka õieta olekus ning kuivalt; selleks jälgida viljasid ja umbrohtu põllul, heintaimi aasal, luhal ja soos; oleks hää kui üks organisatsiooni liige peaks korralikku heintaimede kollektiooni-aeda, siin saaks kõik õppida.

Puude ja põõsaste juures tuleks märkida lehtede puhkemist, lehistumist (kui üle poole lehtede on puhkenud), õitsemise algust, õite pudenemist, vilja küpsemist, lehtede kolletamist ja lehtede langemist toomingal, sirelil, hobukastanil, saarel, viljapuudel: õuna-, pürni-, kirs-, ploomi-, kreegipuul; veel võiks vaadelda kaske, haava, jalaklat, vahert, leppa, pärna, sarapuud, tamme, sõstart, karusmarja, vaarikat.

Rohhtaimedel ja poolpõõsastel tuleb märkida õitsemise algust, õite pudenemist, vilja küpsemist: paiseleht, sinilill, varsakabi, lepiklill, jänese kapsas, võilill, jürilill, kulterkupp, nurmenukk, põldsinep, rökhein, pohl, jõhvikas, murakas, mustikas, piibeleht, ristlikheinad, kerahein, rebasesaba, aruhein, tulikas, rukkilill, põldohakas, piimohakas. Märkeid teha harilikud kasvuoludes, mitte mõnes erilises soodsas asendis (nagu õuel, seina ääres).

Rändlindude ilmumist märkida üksikult, parvedes, samuti äralendu: kuldnokk, lõoke, must vares, linavästriik, vint, metsparidid, metshaned, sookured, toonekurg, kiivitaja, koovitaja, pääsukesed. Võiks märkida ka lindude laulmise ja pesitsemise ning laulu ärarajamise ajad — enim nimetatud lindudel ja ka teistel (teder, laulurästas, tikutaja, kägu, peoleo, rääk, ööbik).

Märkige millal nähtud esimest korda, korduvalt ja viimast korda putukaid ja loomi: koeraliblikat, lapsuliblikat (kollast), mesilast, kapsaliblikat, kimalast (maamesilast), surusääske, laulusääske, sitasitikat, maisitikat, maakirpe, nairimardikat, kapsausse, konna, sisalikku, nastikut, rästikut, siili, mutti, nahkhiirt.

Muist loomi ja taimi on põllumehele üksikõiksed, aga on nende seas ka palju kasulikke ning kahjulikke. Putukad on ülekaalus kahjulikud, mispärast näiteks loomi ja

linde, kes putukaid hävitavad, loetakse kasulikkudeks. Olgugi et üksikjuhtudel võib ka erandeid olla; näiteks mesilaste söömisega on mõned putukasööjad linnud osalt kahjulikud (hallkärbsenäpp, tihased); kahjurite hävitajad putukad on kasulikud (käguvaablased, lepatriinud).

Lindude ja loomade seas on nii kahjulikke, kui kasulikke, aga on ka palju niisuguseid, kes on ühtlasi kasulikud ja kahjulikud ehk kelle kasu- ja kahjulikkus muutub selle järele, missugused on olud. Lindude ja teiste selgrooliste loomade kahju ja kasu oleneb kõige enam sellest, mida nad söövad. Sellepärast pöörake erilist tähelepanu lindude ja loomade toidule looduses. Vaatlused, mis korralikult tehtud, ühes looma või linnu nimega, vaatluskoha, vaatlusaja ja vaatlusolude kirjeldamisega on teadusliku tähtsusega. Teaduse hoone koosneb kividest ja niisugusteks kivideks on ka üksikud vaatlused loomade toidu kohta. Ning iga noor võib neid kive aidata koguda, sest hoone ehitus kestab lõpmatukseni. Lindude ja loomade toidu üle võib otsustada otsekoheste vaatluste abil vabas looduses. Säärane õige vaatlus on hinnaline. Annavad ka andmeid toidu kohta magude sisu uurimine. Märgitakse kuipalju ja missugust toitu on söögikõris, pugus (kui see olemas) ja maos. Andmed märgitakse täpselt arvuliselt üles. Ei pea magude uurimiseks asjatult tapma tuntud kasulikke loomi-linde; seda võiks lubada endale ainult asjatundja uurija. Öeldakse ehk: üks loomade ja lindude toit ole teada. Aga, esiteks on tähtsam ise milleski veenduda, kui võtta seda valmis tõena: „oma silm on kuningas“. Rahuлдuse annab otsimine ja oskus asja ise lahendada; otsimine arendab inimest. Teiseks, mitmete loomade ja lindude kohta valmis otsused võivad olla mitte täielikud, ühekülgsed või koguni valed. Näiteks mutti loetakse veel tihti täiesti kasulikuks*). Ka loetakse musta varest kahjulikuks, varblast mõnede poolt kasulikuks. Sellepärast oleks soovivat, et noorte pere aitaks neid küsimusi lahendada.

Kulle kõiki loetakse kahjulikkudeks. Aga nende seas on peale tõeliselt kahjulikkude ka vähe-kahjulikke liike ja on kogunisti täiesti kasulikke kulle. Täiesti kasulik on hiirte hävitamisega tuuletallaja, keda tunneb kergesti ära ühel kohal hõljumisest —

*) Mõõdamines võib nimetada, et muti nahka võib kuivatada ja müüa. Viimasel ajal on küll naha hinnad tõusnud odavad.

„tuuletallamisest“ ning punakast värvusest. Ka hiireviu on kasulik, kui hiirte hävitaja. See kull lendab aeglaselt ringe tehes ja kiunub, mispärast kutsutakse ka vihmaviuks (vihmakulliks). Erilaseviu on suur putukate hävitaja ning kasulik. Ainuke pahe on, et ta hävitab ka kimalaste pesi, kimalased aga on väga kasulikud, kui punase ristlikheina tõlmutajad; (veel suurem kimalaste pesalõhkuja on küll inimene ise).

Selle vastu on väga kahjulikud röövlindudena järgmised kullid: kanakull, raud-

kull, rabapistrik, lõopistrik, roo-loorkull (roo-jänesekull), keda tuleb armutult hävitada

Erilist tähelepanu võib juhtida veel järgmistele loomadele ja lindudele, kelle kohta on väga hinnalised kõik andmed nende toidu üle: rebane, kärp, nirk, tõhk, määr, muft, hall- ja mustvares, metsnär (pasknär), kadakarästas (hall rästas), varblased. Kui kogutud andmetega võimaldatakse nende ridade kirjutajal tutvuda, oleksin väga tänulik.

Olustvere.

J. Michelson.

Tahan saada hääks kõnelejaks.

Maanoorte liikumine on töö-liikumine eeskätt. Kutselise teotsemise kaudu asjatundlikul juhatusel juba varajases noorpõlvest alates püüavad noored endis kujundada neid omadusi, mis vajalikud põllumehe ja maanise kutse edukaks kandmiseks. Kuid tänapäeva elu oma kiire muutlikkusega nõuab põllumehe kutsekandjalt peale tööoskuste ja mitmekülgsede teadmiste ka alalist pinevilolekut jooksvate elusündmuste suhtes, kaasaütlemist ühiskondliku elu korraldamisel, uusi selukohavõtmisi ja oma mõtete kaitsmist ning selgitamist olgu ühistegelikes ettevõtetes, olgu seltskondlikus elus, olgu poliitilises elus. Põllumehe kutsekandja peab olema peale selle, et ta on tubli töömees omal alal, veel ka tubli seltskondliku ja ühiskondliku elu tegelane. Põllumees peab olema peale muu ka hää kõneleja. Rahvasõna lausub küll, et „*hää jutumees, halb töömees!*“ seega nagu allakriipsutatades väikse töömehe väärtust, kuid ometi ei tule tublit kõnelejat mitte alahinnata, eriti kui sellega kaasas käib tubli töömehe vaim, kogemustele ja teadmistele põhjenev asjalikkus. Kõiges selles on maanoored täiesti teadlikud ja oma organisatsioonides on nad tööplaanide koostamisel asetanud erilise rõhu ka kõnelemise õppimisele ja harjutamisele.

Harva on inimene sündinud kõnelejaks. Ühel võib selleks küll olla rohkem eeldusi kui teisel, — kes vaid pideva harjutuse ja visa töö kaudu suudab hõivata kõne, millega võib esineda, pakkudes naudingut kuulajaile, kiskudes neid kaasa ja ärata-

des uusi mõtteid. Kõnelemine on oskus ja seda oskust tuleb õppida, harjutada, vaid siis saavutatakse häid tulemusi rahulduseks enesele ja teistele. On otse häbematu kaasinmeste vastu, kui neid sundida kuulama sisult halba kõnet.

Kõneleda tuleb ainult siis, kui meil tõesti on midagi öelda ja kui meie seda asja tunneme, millest kõneleme. Kõnet valmistama asudes tuleb pealt kõige arvestada sellega, missugusele kuulajaskonnale kõneleda tuleb, milline arenemistase on kuulajail. Kuulajaskonna ja kõne sisu vahel peab leidma kokkupuutekohti. Tuleb üldjoontes tunda kuulajate argielu, nende huvisid ja harrastusi, et sellega kõnekoostamisel arvestada. Kõne teem valitud, tuleb asuda materjaliga kogumisele ja läbitöötamisele. Erilise tähtsusega on kõne algus, sest sellest oleneb kas kõnet kuulatakse või hakatakse aega viitma lõbusamal viisil. Alul tuleb äratada huvi kuulajais, sissejuhatus ei tohi olla pikk ega kuiv. Aine käsitus peab olema selge ja iga väide hästi põhjendatud muidu ei ole kõne usutav. Kõne sisu peab tugima näiteile, mis kuulajaile on lähedased ja arusaadavad. Kõne lõpp on kõige tähtsam. Lõpusõnad jätavad kuulajaisse püsiva mulje. Siin tuleb mõne tabava lausega kokku võtta kõne juhtmõte.

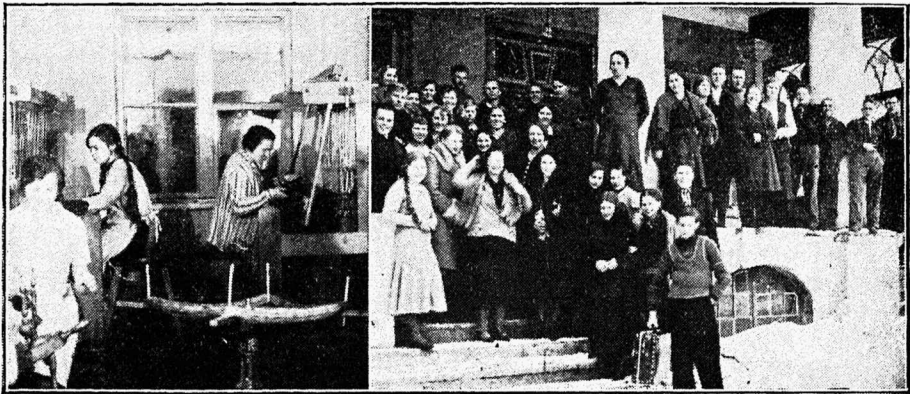
Kõne tuleb välja kirjutada. Selle nõude vastu patustatakse palju. Eriti need, kes juba mõne korra kõnelenud, arvavad, et see neile enam tarvilik ei ole. See on suur eksitus. Ainult üksikud „kuldsuud“ suudavad kõneleda konspektita ja neilegi

on see kahjuks, sest tihti valgub mõte laiali ja kõne selgus kannatab. Kellele kõnelemine ei ole „elukutse“, sellel tuleb alati kõne enne kirjutada, olgugi aine tuntud ja läbitöötatud. Alles kirjutatult näeme kõnet tervikluses oma puudete ja tugevate külgedega. Ja lõpuliik nõue on, et kõne tuleb pidada aga mitte mahallugeda. Konspekt on vaid järjehoidmiseks. Ometi ei tule kõnet mitte pähetuupida, vaid läbitöötamise, kirjutamise ja hiljem lugemise (resp. valjusti) kaudu tuleb mõttekäik nagu iseenesest meile kätte. Ainult hästi ettevalmistatud kõne annab hää tagajärje: rahulduse enesele ja kuulajaskonnale.

Kõne peab olema lühike. Pikad kõned, need on igasuguste koosolekute, pidude, koosviibimiste harilikud pahed. 20-

minuti pikkune kõne on juba küllalt pikk, et selles võimalik on üsna palju ära ütelda, kui asjata ei „keerutata“, ja noorte harjutuskõned peaksid ka ehk selle ajaga piirduma. Igal juhul mitte üle ½ tunni, kuid see on juba palju. Kõne pikkuse kohta ütleb tabavalt J. Kaikkko, et kümne aasta jooksul sünnib vaid kord sarnaseid kõnelejaid, keda publikum jaksab pideva tähelepanuga ja huviga kuulata tunni aega. Ei ole ka vajadust ühes kõnes kogu oma teadmiste tagavara tühjendada ja kuulajatele pakkuda. Pikka kõnet kuulab vaid osa publikust ja seegi osalt kohusetundest, austusest kõneleja vastu või isikl. erihuvist. (Iseasi on kursused.)

— Küsimusi lühidalt käsitleda ja seejuures selgelt on suur kunst, pikalt rääkida on kergem, veel kergem segaselt.

Pilte Kunda rahvaülikoolist. 1. Õpilased kodus. 2. Õpilased rahvatantsude kursuse juhatajat saatmas. K. R. ülikoolist kirjutab meile J. S. „Virumaa Rahvaülikooli ülesandeks on kasvatada maanoori, olla suunanäitajaks ja õpetajaks edasipüüdvatele põllupidajatele. Ta on oma rohkearvulistele lõpetajatele saanud elavaks teaduse allikaks, kuhu on õpilasi tulnud riigi kaugematestki nurkadest. Opekasvas on üldhariduslike ainetel kõrval käsitlemisel karjakasvatust, põllupidamist, alatiõõ, taluraamatupidamist ja õpingid, mis õhtuti töötavad enesearenduse, kõneõppimise, taimekasvatuse, kodumajanduse ja lastekasvatuse aladel. Pühapäeva õhtuti on seltskondlik koosviibimine laulu ja tantsuga“.

Kõne ei pea haarama liig palju küsimusi, mis ei ole üheteisega tihedas seoses. Parem üks küsimus käsitleda põhjalikult kui palju päliskaudselt.

Sama tähtis kui on kõne ettevalmistamine on ka kõne ettekanne. Sisuliselt hää kõne võib jääda mõjuta puuduliku ettekande tõttu. Kõneleda tuleb loomulikult häällega. Hääl olgu jõuline, mitte tasane. Teiseks: kõneleda ei tohi liig ruttu, et sõnad selgusetuks jäävad, sageli lõpud ära jäävad jne., kuid veel halvem on liigne aeglus, kus iga sõna vahel paus ja kuulajad uue sõna „kukkimist“ ootavad. Paras kiirus, nii et sõnade selgus ei kannataks!

Käte ja muude kehaosade liigutusi kõne elustamiseks tuleb käsitada mõõdukalt. Kui ei olda nende õieti käsitlemise kindel, alul hoopis sellest loobuda ja kõneleda seisest kohal liikumatult. Samuti näoilme kohta: igal juhul see peaks vastama kõne sisule, et kuulajais tekiks usk et kõneleja elab kaasa oma väljendustele. Vaade liikuga rahulikult ühelt kohalt teise, vahel peatugu ligematel, vahel kaugematel kuulajatel jne.

Et saada hääks kõnelejaks, tuleb püsivalt harjutada ja püüda. Püsivus viib sihile, ja isegi need, kellele hääldajad ei ole annud kaasa sünnipäraseid kõneleja andeid, võivad saada häid tulemusi. Iga-

päevane elu annab harjutuseks palju võimalusi. Seltskonnas viibimine, vaidlemine, kirjanduse lugemine, hääde kõnede kuulamine, halbade kõnede arvustamine aitab siin kaasa. Kuid erilise tähtsusega on noortele isiklik kõnelemine oma organisatsioones ja ühine kõnede arvustamine. See arvustamine peab olema asjalik, mitte ainult halbu külgi märkiv, vaid ka jaatavaid külgi esile tõstev. Seda tuleb eriti ringijuhtidel ja vanematel tegelastel pidada silmas, sest nende sõnu võetakse autoriteetselt ja kui maha arvustada liialt, võtab see noore harjutamise tahte koguni ära. Ikka arvestada arengustmega ja püüda sellest õhutada.

Hää väljendusviisi õppimiseks on otstarbekohane korraldada vaidluskoo-

olekuid, kus sõnavõtu aeg piiratud. Siin õpitakse lühidate sõnadega mõtet esitada, uusi mõtteid otsima jne. õpitakse n. ö. „võitlusasendit“, sest kõneleja peab alati olema valmis omi mõtteid ja seisukohti kaitsma. Kui selles harjumatu ollakse, võib juhuslik vahelehelüüe viia juba halba seisukorda. Kiiret kohanemisoskust arendavad ka n. n. välkõned — kõne teem antakse koosolekul teada ja peale mõneminutilise (5 min.) mõtlemisaega tuleb kõnega esineda. Kõnelemise õppimisega käigu otstarbekuse mõttes kaasas alati ka sisuliste küsimuste arutamine ja lahendamise ja koosoleku juhtimise ja koosoleku korrapidamise praksis.

J. Nõu.

Karjapoiss on kuningas.

Paljuke meil ongi mehi, kes pole seda olnud? Küllap olid seda mitmed praegustest niisama kindraleist.

Hea oli säärane kindrali amet, hea nagu kõik mis möödas. Ainuke halb oli sel ametil — kole vara tuli tõusta üles ja ikka magusamalt unelt. Aga olid kord maast lahti, siis oli ka peaaegu kogu päeva töö tehtudki.

Ka igav oli karjas. Aga kui naabri karja kellad helisesid lähemale, või lähenes teise karja pulli möögatus — siis oli jälle kõik korras. Siis süvendati heanaaberlike suhteid ja peeti sõdu. Ausalt ja korralikult, nagu seda tehti muistsel heal ajal, kui mehe sõna oli enam väärt ja hoopis kindlam, kui allkiri veksilil või obligatsioon. Sõda peeti maha väeülemate vahel. Kindralid katsusid ise rammu või lasid minna kokku karjapullid. On ju viimasedki omaette sultanid omas riigis. Kuid rahvas ise jäi alati puutumata kõigist sõjakoledusist ja nautis kehvalt kosutavat rahu. Seda segasid vahete vahel vaid parmude lennuvää rünnakud.

Aga sügisel... Karja minnes poole tunni pärast hakkas külm. Tunni pärast olid kõik ihukatted läbi vettinud, riie muutus kõvaks, ja kui siis kuidagi said mõne nõõbi lahti, siis kangeks külmanud sõrmed seda enam kinni ei pannud.

Nüüd tehti lõket. Keha auras eest, tagant aga külmetas. Ja päikest ei olnud, ei saa-

nud mõõta varju pikkust — et kunas on paras aeg karja lõunaks ajada koju.

Tuli karjas õpetada ka noortele ametit ja pühendada neid kõigi karjase ameti saladustesse. Kuidas lasta silmist ja kõrvust suitsu, kuidas panna pulgad mütsis tantsima, kuidas põletada kulu nii, et ei süttiks kogu mets, kuidas teha „ilmkärakaid“ ilma püssirohuta ja kuidas teha püssegi, mis ka mõned paugud põrutavad. Kuidas hoida kari ühel paigal pikemat aega, kui on endal vaja kuhugi minna, või lõpetada kodus pooleli jäänud hea uni. Siin tuli lehmadega toimetada teisiti kui sigadega. Kuhu ajada kari hommikul kastega ja kuhu kuumal ajal, et neil kõhud ja udarad aegsasti täis oleksid, perenaisel heameel ja tõrelemist vähem. Kuidas põletada erilaste pesi ja võtta mett maamesilasilt. Kuidas vaadata linnu pesi. Varestes pesad tulid kõik alla tuua, ja tedre mune võis süüa. Ja pasunad ning viled mis tuli teha. Mõnel oli ka sarv pasuna otsas ja see oli juba tore pasun. Ja kuis kive lennutada piitsa otsast, ja see piits ise oli ka päris kunstitöö.

Palju, palju toredaid asju oli karjapoisi riigis. Nüüd aga tahetakse loomad panna lagedale koplisse ja kogu sellele loole tuleb lõpp!

Nõnda mõtles vana onu, astudes metsast välja põllule. Kari sõi ristiku põllul. Olla karjas ristiku ädalal! Vilets küll kar-

japoi si põli. Istu talu rahva silma all päev otsa, konuta kivil. Vaene Ants! Ants nägi alati juba kaugelt, kui onu tuli ning tormas temale vastu suure käraga, aga nüüd karjapoisina ei liikunudki paigast. Kuid kivil Antsu polnudki — võõras pois tere- tas kuidagi vargsi ja jooksis peletama leh- ma, kes ruttas kiirel sammul kaera mait- ma.

Kui onu jõudis õuele, kargas lahti maja uks, ning kisav laste kari veeres õue. Onu-u! Onu-u! tõusis kära. Muist rippus juba onu riietel, muist kuulutasid tuppä külalise tulekust. Kisa vaibus kohe kui onu tühjendas pisut kompveki kotti. Pere sõi keskhommikut. Vahetati uudiseid ja söö- maaja lõppedes asuti tööle.

Lapsed onu kallale: Tule, lähme metsa, metsas meil konn, lähme vaatame, tule-e, onu-u!

— Ants, kes karjas on? pärib onu.

— Kusti on karjas.

— Miks sa ise pole karjas?

— Kusti on ju! Onu-u, kuule, me vii- sime suure konna sipelga pesasse. Ma töin

kraavist, taga rabas, suure musta konna, panime sipelga pesasse. Lähme vaatame.

— Kes see Kusti on?

— Sootaga saunast, Alma Kusti on. Tule onu-u!

— Aga milks sa ise ei käi karjas?

— Kusti on ju! — Ants puged onule põl- vede vahele ja torises pahuralt ilma asjata ajaviitest.

— Sa Ants oled juba suur pois aga ise väeti. Konnadest saad jagu aga lehma kardad veel.

— Ei kardad! Lähme onu-u! Karjas on ju Kusti. Mina olen perepoeg.

— Perepoeg oled jah! Võib olla saad siin kord peremeheks. Karjas sa pole käi- nud ja ei oska ise loomi hoida. Sa ei teagi kuidas ollakse karjas ja kas karjane os- kabki hoida loomi. Kust sa tead kui ise pole hoidnud? Ja mis peremees sa siis oled kui ei tea? Aga noh — see su oma asi. Või konn on metsas — lähme siis pealegi.

Peale lõunat kadus Ants õuelt.

Õhtul tuli karjaga koju ja teatas onule — Käisin karjas! *V. Ojamaa.*

Noored ja vanad käsikäes.

Saaremaal on noored ja vanad ükstei- sele ulatanud lähedaseks koostööks käed. Kui 1927 a. asutati esimene maatulundus- klubi Kõljala põllutöökooli juurde siis sün- dis see just selleaegsete ja praeguste õp- pejõudude agronomide P. Häideski ja A. Tomsoni õhutusel. Sellest ajast algabki noorsooliikumise juurdumine. Teine pioneer oli — E. Martin ART Põl- lumajandusliidu nõuandja, kes asutas Laimjala - Audla maatulundus klubi.

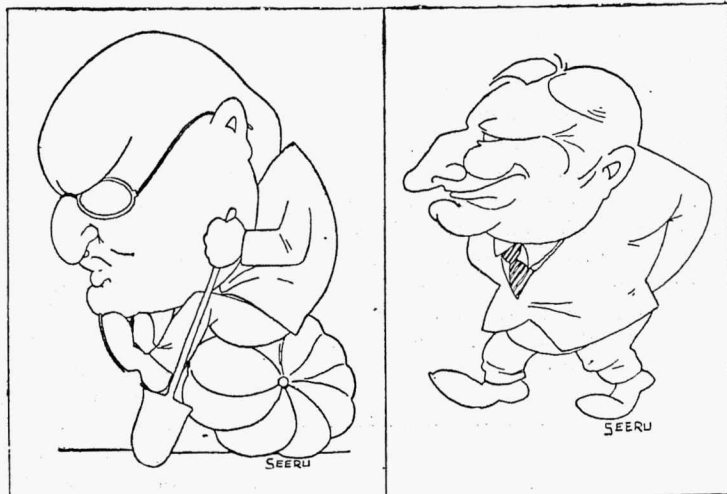
Kuid Kõljalas pandi alus veel teisele noorsoolisele üritusele — võeti ülesse oma, maanoorte ajakirja mõte — mille ülesvõt- jaks oli praegune noorsootege lane ja noor- kirjanik S. Russ ja paljud teised. Meie Saaremaa põllutöökooli noorte ajakirja nimeks oli „Püsivus“ — koolist lahkudes küll side veel õpilaste vahele jäi kuid pal- judel tuli saarlasele omaseks saanud rän- damis-tuneti tõttu lahkuda Saaremaalt mu- jalt tööd ja teenistust otsima. Jäivad mõ- ned endistest „Püsivuse“ poistest, kes alus- tasid maanoorte mõtete ja idude kandmist kohalikkude ajalehtede veerõudele. Vahe- peal 1928—29 a. tuleb noorsoo töömaile üks tüsedamaid noorsoo tegelasi H. Otsta- veli näol, kelle suurt organiseerimise võimet saare noorsooliikumise alal peab erilisel hindama. 1930 a. jõuab noorte lii- kumine Saaremaal tasemele, millele ka va- nem põlv juba pöörab tähelepanu. „Saare- maa Teataja“ juurde avatakse noorte nurk

millest kasvab kevadeks „Noorte tea- taja“. Et aga selle väljaandmine oli ku- ludega seotud ja ei suutnud läbi lüüa, ei ilmunud seda rohkem kui üks number. „Noorte Teataja“ seisma jäämisel andis nurga noortele kasutamiseks „Meie maa“; loodi „Noorte maa“. See ilmus väikses kaustas kord nädalas, 1933 a. peale suures kaustas kord kuus. „Noorte maa“ sai kau- nis suure tähelepanu osaliseks maanoorte peres. Peab märkima tänuga just aja- kirjanduse sooja suhtumist maanoor- sooliikumisele. Sama suurt vastutulekut on näidanud Kõljala põllutöökool. Ta oli maanoorsooliikumise hälliks ja nüüd on saanud ta Saare maanoorsoolii- kumise koduks. Kõik maanoorte suuremad üritused, kursused teelastele, kongressid ja noortepäevad, mis üldsaaremaalise täht- susega, on leidnud siit katusealuse ja lahke vastuvõtu. Möödunud kevadel istu- tati siin ilupuid ja asutati „Noorte park“ Kõljalga Saaremaa noorte liikumise mä- lestuseks.

Soojalt suhtub veel Pihtla ning Kon- na vanem põlv noortesse. Nii on Pihtla vallavalitsus, tarvitajate ühing ja Sandla ESÜ seemnekasvatuse mitmel korral annud ainelist toetust maanoorte ringide tööde näitustele autasudeks.

Tänuväärne on Saare maavalitsuse suhtu- mine maanoorte liikumisesse. Autasu- deks on annud 2 viimasel aastal SMRÜ kasutusse üle 80 kr kummalgi aastal. Sa- mu ti annetas maavalitsus maanoortele — SMRÜ lipu.

Saaremaa noorte Peetrus ja Paulus — E. Martin kõrviisal ja H. Otstavel mõõtnas samm Saaremaad. Mõlemad Suuremaa mehed, siiski Saare noorte seas apostlitena suure au sees. Teeneid miljon.

Sellest nähtub, et Saaremaal on saavutatud tihhe side vanema ja noorema põlve vahel. Ei saa veel märkimata jätta ka algkooli tähtsust maanoorte liikumises.

Köögivilja võistlus-kasvatust koolides on teostatud kahel perioodil. 1927 a. korraldasid E. P. S. nõuandjad ja 1931 a. suvel Saaremaa koolivalitsus koos TN, Bürooga maa-agr. E. Martini eestvõttel. Osavõttis 35 algkooli 600 õpilasega. Köögivilja kasvatust paljudes koolides oli pinnal valmistuseks maanoorte ringidele ja tulemuseks oli paljude koolinoorte töö jätkamine maanoorte ringis.

Meil on palju koolisi kelle õpetajakonda võib seada eesküüks teistele noor-

sootöös; näiteks Kaali ja Tõlluste algkooli õpetajad rühivad noortega südilt kaasa. Paljudes koolides suhtutakse ainult häätahtlikult maanoorte tegevusesse kuid mõnes vaadatakse ka veel pisut viltu (üsnapisut!). Näib et meie õpetajakond on võtnud oma ülesandeid kaunis tõsiselt, sest milleks muuks tahetakse tuleval suvel Kuresaares korraldada Õpetajate Liidu poolt pikemat aiatöö kursust, kuid ikka vist selleks, et omandatud teadmisi õpetada edasi. Soojalt suhtuvad veel maanoortesse noored pastorid Harry Haamer ja A. Hinno.

Jääme lootma veel tihedamale koostööle noortega.

Oskar Kolk.

Kevadisi ülesandeid noortele metsanduse alal.

Kevadel on noortel võimalusi kasulikuks tööks ka metsanduse alal. Siin on noored sedavõrra vanemaist eelistatumas seisukorras, et nad kauemini saavad jälgida enese töö tulemusi, tunda neist rõõmu ja lõigata töö vilja.

Kodu ümbruse kaunistamine puude ja põõsastega jääb ilusaks ja püsivaks mälestusmärgiks noorusajast, milline suureneb aast-aastalt ja muutub aina uhkemaks. Et töö õnnestuks, selleks on tarvis hästi läbimõeldult välja valida puuliigid ja põõsad, nõnda et nad vastaks istutaja soovidele kui ka pinnasele, leida neile sobivad kohad kasvamiseks, muretseda korralik istutusmaterjal ja see hoolikalt istutada.

Selle juures ei tohi õue ega iluaeda puudega üle kuhjata, neid liig tihedasti istutada, vaid peab pidama silmas puu ruuminõuet täiskasvanult ja vastavas kauguses (põhjapool ja gruppides: okaspuud — 4 meetrit; lehtpuud — 6 meetrit; lõunapool 8—10 meetrit vahet) puukesi istutada. Istutatud puude ja põõsaste ja elavaedade eest tuleb hoolitseda, vabastades neid umbrohust, tarvilisel korral tuges, kaitstes loomade eest jne. Vanematest puudest tulevad hoida alles kasvamas ainult väärtuslikud ja terved eksemplaarid. Aia ja õue piirjoontele istutada tumedamad ja kõrgemad puud ja elavaiad (vt. A. Pulst — Elavaiad, hind 10 senti), aia keskele — heleda-

mad ja madalamad*). Põhjapool võib puude rida olla kõrgem ja tihedam, lõunapool — madalam ja harvem. Elumaja ligidale jäägu ruumi õhule ja päikesele. Puude ja põõsaste valikul tuleb pidada silmas nende üldkuju täiskasvanult, lehestiku vormi ja värvi, õisi, vilja**) ning — nõudeid pinnase ja kliima suhtes. Ka mesilaste nõudeid silmaspidada (pärnad, vahtrad, pajud j. t.). Valik on rikkalik, mitmeidki välismaade küllalisi võime julgelt asetada mulda koos meil senini leiduvate liikidega — rõõmustama meie silma ja kaitsma ning kaunistama meie kodu.

Saaremaa noorte elust. Üleval: SMRÜ korraldatud metsanduslik õpireis — Urga taimelaias. All: Meedia m. n. ringi liikmed juurviljajaharimise kursusel.

Terav puudus on talundeis ka väärtuslikust tarbepuumaterjalidest, eriti mööblia-riista-puudest: neid pole õieti kuskiltki võtta. Selle kõrvaldamiseks pole teist teed kui mida varem seda parem teostada

Tarbepuude salkade rajamine talus,

salkadena just sellepärast, et nendes puud omavahelise võistluse tõttu valguse ja toidu pärast arendavad pika, sirge ja väheokslise tüve, nagu seda tarbepuudelt tahame saada. Tarbepuude kasvatamiseks on tarvis ohverdada lapike paremat maad ja

vahest talu ligidamalt, kus nende kasvu on võimalik jälgida ja hoida, tarbekorral puukestel mõnel viisil olles abiks (liigsete okste laasimine, aedamine jne.). Kõne alla võiks tulla okaspuudest lehise kasvatamine (väga vaigune, vastupidav, kiiresti kasvav puuliik), lehtpuudest — saar, vaher, jalakas, künnapu ja tamm. Lehise taimed võiks kahejala kõrguselt istutada välja, lehtpuu taimi võiks puukoolis 1—1,5 meetri kõrguseni kasvatada ja siis istutada alalistele kasvu-kohtadele. Puude vahekaugused seal 2×3 meetri ümber, lehtpuudel veidi tihedam. Paarikümne aasta pärast saame nendest istandustest juba peenemat tarbepuud, kuna kasvamajäävad umbes 40—50 aasta pärast võivad anda ilusat mööblimaterjali, ja siis jätkub seda talule mitmeks põlveks. Kiiresti kasvavaist võiks soovitada papleid ja korvipajusid, millistest viimased annavad saaki iga aasta nagu põlviljadki, ainult külv toimub siin kord paarikümne aasta kestes, siis jääb üle ainult iga aasta lõigata ja hoida istandus umbrohuist puhas.

Puude istutamist.

Istutamise aja suhtes peab pidama silmas vana põhimõtet — parim aeg selleks on kevade vara enne lehtpuude lehtimist ja okaspuude kasvu algust; sügisel võib okaspuid istutada ka augusti teisel poolel ja septembri alguses, lehtpuid aga peale lehtede langemist. Kevadist istutamisaega tuleb pidada paremaks.

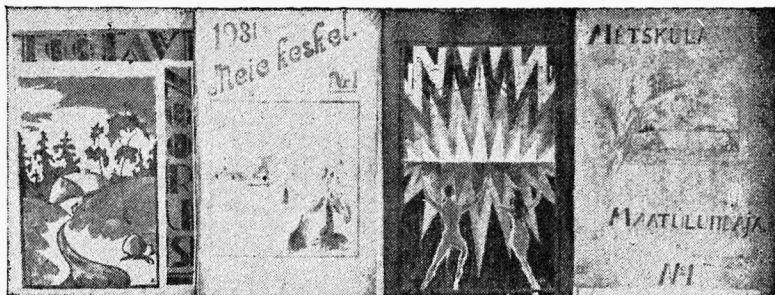
Istutamise juures tuleb pidada silmas: 1) taimed olgu terved, korraliku võra ja juurtekavaga, võetud kas puukoolist või metsast päikesepaistelisest kohast, nende kohaletoomisel olgu nende juured märja sambla sisse pakitud, nõnda et narmasjuured ei kuivaks ära;

2) puude istutamiseks kaevatagu kahe labida sügavune auk, läbimõõduga 1 meetri; pealne mullakord ja rohukamar asetatagu augu põhja, kamarat purustades; alumine mullakord tuleb pealepoole asetada; elavaedadele kaevata 1 meetri (kaherealisele) või 60 sm (üherealisele) lai kraav;

*) Tumedamavärvilised puud: nulg, seedrimänd, kuusk, mänd, vaher, jalakas, kastan, tamm, pärn. Kõrgemad elavaiad: kuusk, läätspuu, sarapuu, leedripuu, pajud, sirel, pärn, viirpuu. Heledamavärvilised puud: hõbekuusk, hõbenulg, lehise, hõbe-paju, hõbe-appel, hõbevaher, punanevaher, punane-pöök, ameerika saar, pooppuu, punane tamm. Madalamad elavaiad: elupuu, liguster, enelad, magesõstar, lumemari, tuhkoru, põesamaran. Üksikud pöesad: mäemänd, jasmín, koer-õispuu, lodjapuu, kontpuu, jugapuu, mahonia, kirjutehised pöesad.

**) Igal puuliigil on eriline üldkuju (habituss); haruldustest võiks nimetada: püramiidkujuilised paplid, tammed, jalakad; leinavormid — jalakal, saarel, pajul, kasel. Haruldase lehevormiga — päkkilpuud (Juglans); pterocarya; lõhelehelised kased, sarapuu, lepad; kastan, saar, pooppuu: õitega — kastan, pärn, pooppuu, pihlakas, sirel, jasmín, viirpuu, lumepall, iluõunapu, enelad, roosid; villi — pihlakas, pooppuu, paradisi õunapu, kukepuu (eonymus).

Iisaku-Tudulinna noorte ajakirju. Iisaku-Tudulinna noorte organisatsioonidel on omavahelised käsikirjalised ajakirjad-kroonikad. Neis noored püüavad arendada end suleväljal, siia kogutakse ka vanarahvalt tarkusi, vanavara ja mälestusi. Kui ajakiri küps, tullakse kokku selle ettelugemiseks. Seni on ette loetud Roostojal „Meie keskel“, Metskülas „Maatulundaja“, Porskovas „Koidikul“, Jõrgal „Töötav noorus“ ja Kesaväljal „Tulihänd“.

3) enne istutamist lõigatakse liig pikad juured ja juurte vigastatud ning kuivanud otsad terava noaga tasaseks, samuti kärbitakse lehtpuudel külgoкси tagasi;

4) istutamine sünnib nagu viljapuudelgi — üks hoiab puukest ja korraldab selle juuri nii, et nad jääks mulda loomulikku asendisse, teine ajab mulda juurtele; muld tuleb järkjärgult kõvasti kinnitallata, et vajumine oleks vähem ja et juurte ja mulla vahele õhku ei jääks, muidu lähedavad juured mädanema;

5) pärast istutamist puukesed peavad asuma väikesel künkal (tarviduse korral selleks mulda või komposti juurde tuua) ja mitte sügavamalt mullas kui nad varemalt kasvasid, nõnda et mulla vajudes nad jäävad samuti kasvama kui enne istutamist. Puukesti tuleb kord tugevasti kasta ja kahe vaiaa tugea, toed lõppegu allpool võra.

6) Istutamist on sobiv teostada vilu ilmaga, vastasel korral olgu juured istutamisel kõik aeg varjatud.

Tarvilise istutusmaterjali soetamiseks sobiks väga asutada taluaia kehvemasse nurka väike puukool, kuid sellest teinekord.

Maa elu meeldivamaks muutmiseks ja meie kui kultuurrahva arengtaseme märkimiseks oleks vajalik puude ja põõsaste istutamise teel

kaunistada ühiskondliste hoonete ja asutuste, mälestusmärkide, spordiplatside, külade ja alevite ümbrus

— meie kodu laiemas mõttes.

Selle läbiviimine ja pärastine järelvalve ning korrashoid on tänulikuks ülesandeks noorte organisatsioonidele, sest seda tööd on võimalik teostada vaid ühi-

sel jõul. Sarnaste ettevõtete kaudu võivad noored tõestada, et nad suudavad teha kasulikku tööd ühiskonna heaks, ja võivad vanemate tunnustuse ja tänu.

Sobivaks võimaluseks sarnaste tööde teostamisel on

metsapäevade korraldamine,

milledel peetakse selgitavaid kõnesid ning töö tehakse asjatundjate juhatusel ühisel nõul ja jõul. Eeltööde tegemine nendeks päevadeks, nagu tööplani ja päevakava koostamine, vajaliku istutusmaterjali hankimine ja kohaletoomine, lektorite ja tööjuhtide nõutamine, osavõtjate kokkukutsumine jne. pakub jällegi noorte organisatsioonidele tänulikku tegevusvõimalust, millega peatselt tuleks alata.

Nõu ja juhatus töödeks annavad lahkelt kõik metsaametnikud ja metsaühingute usaldusmehed kohtadel tasuta, teateid nende kohta saab mt. konsulentidelt.

Seemneid ja taimi

saab riigimetskondadest, nendest männi ja kuuse omi uute maa-alade metsamiseks ja elavaedadeks tasuta, kuna lehtpuude ja ilupuude taimede eest tuleb tasuda üleriiklikult kindlaksmääratud hinnakirja järele, milliseaga võib tutvuneda konsulentide juures või metskonna kantsleides. Kui ligemas metskonnas ei leidu soovitud puutaimi, siis võib metsaühingute kaudu tellida neid kaugematest metskondadest, kusjuures tuleb tasuda veel kr. 1—1,50 pakkimiskulusid ja raudtee veoraha saatejammast sihtjaamani. Samuti võib puutaimi tellida Tartu Ülikooli õppemetskonnast (aadr. Tartu, Aia tän. 46).

Karl Kerberg.

NOORTE MÖTTEID JA LOOMINGUT

Kirjandus elu teenistusse.

Viimaste aastate jooksul on publiku seast ikka sagedamini ja sagedamini kostuma hakanud rahulolematust avaldavaid hääli mõnesuguste liig valitsevaks saanud nähete kohta meie kirjanduses. Aga ka meie noorempõlv kirjanikke on ise liitunud nende nurisejatega ja ülesseadnud nõuded, et kirjandus peab aktiivsemat huvi ülesnäitama kaasaja eluarengu vastu, peab sellele positiivselt kaasaaitama; kirjandus ei tohtivat olla mingi iseseisev autonoomne orgaan ega elust kõrvalepugev pealtvaataja.

Kirjandus olgu „elulähidane“ — sellele ebamäärasesse sõnasse on noorem kirjanikepõlv koostanud oma nõuded ja sedasama sõna tarvitab ta ka etteheiteteks vanemale põlvele. Viimased olevat elust võõrdunud, liigselt ilutsevad, otstarbetult esteetitsevad ja mõnda teist viisi vastuvõtmatud. Seoses nende „elulähisuse“ nimel tehtud süüdistustega on too vanem põlv end kuulutanud „vaimulähedaseks“. Ebamääraseks jäävad need sõnad kõrvaltvaatajale mõlemad ja vist sõnade lausujatele eneseilegi, sest kuskilpool pole suudetud uskumapanevalt selgitada, mis nende sõnade taga lõplikult tuleb mõista, — või õigem, mõlemad pooled toovad omale abivägedeks peaaegu ühesid-samu põhjendusi ja paradokse.

Mõned, eriti need, kelledele kallale tungitakse, püüavad väita, et põhjuseks polevat muud kui noorte loomulik vaidlusihia, protestivaim kõige „vana“ vastu ja inimese vaheldustotsiv vaim. On ju teada, et selliseid vaidlusi uute ja vanade voolude vahel kirjanduses-kunstides alati on olnud. Sellisele analoogiale edasiehitades võib praegune süüdistav põlv paarkümmend aastat edasi areenile tulnud põlvelt oodata samasuguseid süüdistusi. Vaidluses avaldatud seisukohtade põhja otsides näibki viimasel arvamisel õigus olevat, sest paistab, et

vaieldakse õieti vaid pisiasjade ümber; küsimuses on ikka stiil, väliskuju, värv, kest, aga tuum, kirjandus, kunst selle sõna suures mõistes ise jääb nagu varju. Kui see nii on, siis ei vii sellised vaidlussõjad kirjandust mitte vaksagi elule lähemale, kui ta alati on olnud. Stiilid, voolud on ikka muutuvad nagu moedki. Kõik stiilid äärmisest estetismist äärmise naturalismini on ja jäävad ikka vaid serveerimisviisideks, pisut kas või moeküsimuseks, millel muidugi ülisuur tähtsus ei puudu, — sest sel viisil saavutatud mitmekesisus, vahelduvus, alaline näiline värskus, värvide, lõhnade, maitsete muutuvus võimaldab inimese vaimule kunstiväärtusi sisse sõõta, mis teisiti poleks võimalik. Aga loomulikult peaks tähtsamaks jääma ikka see, mida söõdetakse, mida serveeritakse, aga mitte serveerimisviis. Sellelt seisukohalt poleks tõesti niisured vaidlused küsimuse ümber õigustatud.

Aga paistab, et asi lõplikkuses ei piirdu siiski ainuüksi sellega. Kui võtame küsimust sealt, kus tal süü peitub. See, arvan, ongi see, mis on põhjustanud süüdistuste ja etteheidetelaine, aga vaidlejate poolt on see peaasi mõistmatuses või teadmatuses siiski nagu hoopis kõrvale jäetud. Katsume siin lähineda sellele suurele, mis ulatub kõigest neist eelpoolmainitud vaidlusest tõesti niipalju üle, et teda võib suureks nimetada. Mõtlen siin kirjanduse tegelikku vaimu, elumõjustamist, hinge. Ma ei tea, ei leia õiget sõna, kuidas nimetada seda, mis mõtlen. Seda võiks ka nimetada sisuks, kuid mitte ses mõistes, nagu üksiku teose otsekohene sisu, vaid siis juba kunsti sisuks. Või võiks seda nimetada ka tendentsiks, — kirjaniku-kunstniku poolt tahtlikult või tahtmatult oma teosesse põimitud vaimuks. See üks on, mille kaudu kirjandus

võib mõõta oma elulähisust või kaugust.

Kuigi kirjanike noor ja nõudmisi-esitav põlv pole ise veel suutnud oma nõudmisi täita ega ka otsekohe semalt sõnastada, milles nimelt need muudatused peaksid olema, on siiski rõõmustav, et ta on tulnud välja nõudega „õiglasema, eetilisema ühiskonnainimese“ nimel. See nõue näitab hääd ja inimkonnale-kasulikku soovi ning viimane eeldab, et vähemasti otsitakse teesid selle soovi täitmiseks.

Organiseeruvad maanoorsoo hulgad on oma ülesandeks seadnud parema tuleviku ja elu teenimise; sellest on selge, millise seisukohaga lähenevad nad kirjandusele. See peab saama abimeheks, kaasaaitajaks, relvaks. Kirjandus on vastuvaidlematult suur ja mõjurikas tegur elus. Äbarikule, jõuetule kirjandusele võib see osa olla isegi vastumeelt, sest selline kirjandus vast pelgab ülesandeid ja raskusi, kuid jõuline, eluküllane ei karda võitlust, tööd, vaid otsib seda ise. Kirjandus peab saama üheks positiivseks teguriks elus, aeg nõuab seda.

Et meil kirjanduses väga puutumatud ja pühad põhimõtted valitsemas, on tarvilik öelda, et sellise „tarbekirjanduseks“ mõnitava nime all ma siiski ikka julgen mõelda ka kirjandust. Veel enam: on kirjandus või kunst üldse mõeldav mitte tarbena? On meil üldse vaja kirjanduskunsti ilma tendentsita? Need küsimused pole nii võimatud, kui vast teatud eelarvamuste juures esimesel pilgul võivad näida. Küll võib aga olla juttu sellest, et mõnede teoste „tarbed-otstarbed“ ja „tendentsid“ on teinegi kord kahjulikud, ühiskonna elujõudu nõrgestavad. Ärgu loetagu siit välja ka mingit kunsti või kirjanduse eitamist nende siiani väljakujunenud mõistes ega seda, et selle asemel peaks nüüd produtserima hakatama ainuüksi õpetusi, protokolle, põhikirju, seadusi, määrusi. Ei, ei, — kunst on vaidlematult tuhatkorda suur väärtus ja siin kirjutises olen ma tahtnud teda näidata eriti suurena, kuid ma arvan, et elu on temast suurem. Kirjandus relvana ühiskonna parandamisel, täiendamisel, paremate inimeste kasvatamisel — seda nõuab ühiskonna kui terviku teadlik liige kirjanduselt alati ja häbenematult. Mitte mingisugust „kunsti kunsti pärast“! Või kuigi seda, siis selle „kunsti“ all ei tule mõelda mingisugust omaette väärtust, jumalust, mida teenigu inimene ja elu,

vaid see kunst olgu ise inimese ja elu teenistuses. Selt seisukohalt iga kirjandus üle stiilide, voolude, moodside on elulähidane, kui ta vastab elu teenimise nõudele. Teist võimalust ei saa olla. Põlatud elukauge estetism oma „elu jäljendab kunsti“ äärmuseski, nagu väljendas Oscar Wilde, võib olla väga elulähidane, sest meie seisukohalt võib see ütetus, ka seda tähendada, et suurvaim oma kunsti kaudu võib anda elule eeskirju, suurvaim võib kunsti kaudu elu vormida oma kätega nagu Jumal. Mis on selle kõrval mõni elu pisiasju jäljendav tänapäeva moodne „elulähisus“!

Ühiskonna kirjanik, kui üks liige tervikust, peab aitama oma töö võimaluste piires ülesehitada selle terviku ideid. Kunst on ikka inimeste ja ühiskonna jaoks, mitte vastupidi. Siit järeldeb ka, milline tendents, milline vaim peab valitsema selles kirjanduse suures sisus, millises mõttes peab ta olema „tarbekirjandus“. Kui kirjandus püüab saada elulähidaseks, olgu hea — siin on talle tee.

Tulevikkuhitav noorsugu esitab kirjandusele raskema nõude kui seda vast talle enne esitatud on, kuid kui kirjandus tahab püsida mitte üleoleva kõrvaltvaatajana vaid igavesele ülesehitustööle kaasalööjana, peab ta sellele nõudele alistuma. Kirjandus olgu 1) tõelise kunstiväärtusega ja 2) ka elu teenistusse rakenduva tendentsiga. Siamaani on kirjandusele esitatud vaid esimene nõue. Kuid edaspidi ei või pääseda veel iga teos, mis küll kunsti kitsaist väravaist läbi rabelnud, mitte üksi selle soovitusena meie silme ette, vaid alles siis, kui ta peale selle on sooritanud ka küpsuseksami ühiskonna raske ülesehitustöö mõistmises ning annud tõenduse oma vastutusvõimelisusest elu ees. Kuid siinjuures olgu siiski veel erilisel rõhutatud, et viimasele nõudele peatähelepanu pöörates ei jäetaks hooletusse esimest — kunstinõuet, nagu see kahjuks väga tihti esinenud. Hää õpetus, tendents üksi ei mõju midagi, tihti isegi soovitud ülesandele vastupidiselt, mitte-uskumapanevalt, naeruväärselt; alles kunst aitab seda viia inimhingega ühendusse. Pealeselle jääb kunst, kunstinauding inimese suurimaks lõbuks, mille eest maksab võidelda, elada.

On meil eelöeldu illustratsiooniks mõningaid lähedamaid näiteid ettetuua? Küll.

— Meil on mõnikord, võibolla teadmatult, eesmärgiks seatud negatiivse kirjanduse soetamine. Siin peab küll nimetama „Noor-Eesti“ ja „Siuru“ päevi, kusjuures nende kirjanduslooliste ajajärkude mainimisel me siin ei arvesta stiiliküsimusi. Kui oli meil aastaid tagasi majanduslik tõusu-aeg, kus ol siis noorsugu? See oli siis kui võõrdunud elust, unistav, ilutsev, ohkav; see kahetses sündi meie „väiksesse oludesse“, see põlgas kõike „argipäist väiklust“, „räpasust“. Siis meie kirjandus oli nagu oma ülesandeks teinud jätmatult-jätmatult idealiseerida „ilusat“, eluvõõrast unistamist, lillitsemist, vagabundlust, tegelikkuse hülgamist, heroiseeris enesetapjaid, tegeles vaid meelelise lõbu ja naudinguga. Nii neid eluvõõraid „kaunishingi“ ja eluerakuid produtseeriti. Murdeaja noor on eriti vastuvõtlik ähmaseile unistustele ja nukrutsemisile ja tolleaegse noorpõlve nõrgestamises lasub küll suur süü sellisel kirjandusel. „Ilus on surra, kui oled veel noor“ — see laul on süüdi võib olla rohke ma arvu noorusehingede hävingus kui mõni raske majanduskriis. Kuigi sinne viibe otsekohe märki ei taba, sest mainitud laul polnud just mõeldud tolleks otstarbeks, milleks ta hiljem sai, kuid üldises mõttes on see õige.

Kes ei teaks, et õilsus, kangelasteed hakkavad kirjandusest noortele külge; aga just samuti ka nõrkused, pelgurlikkused, alatused. Kirjanduse mõju on kasvavasse noorusesse väga suur; igaüks on seda tunda saanud kasvõi omal nahal.

*

Meil on siiski eeskujuks seadida mõnd kirjanikku, kes on sõnakunstnikena kõrgele küündivad, kuid kes tahavad siiski oma teoseis vastutust kanda ka elu ees. Oskar Luts'u pea terve toodang võib kiidelda viimase omadusega; eriti meeldivad on ta noorusevallatlusist ülekeevad Tootsi-jutud „Kevaded“ ja „Suved“. Luts'u viimaste aastate neli noorusmälestuste raamatut on väga südamelähedased, elumõistvad ja elavad. Kaks noort kirjanikku, J. Jaik ja J. Parijõgi, on kirjutanud ka palju noorsoole väga soovitavaid jutte, samuti Jaan Lattik. Richard Rohu „Kurgsoo“ on kaupüsiva väärtusega põllumehe vaimule lähedaletungiv raamat; sama kirjaniku „Elu on ilus“ on väga päkseline ja elust puhast rõõmu tundev.

Üle teiste peaks siin tõstma Jakob Mändmets'a. Võtke kätte tema „Meri“, „Hiilid karil“, „Läbi rädi“, „Isa talus“ või mõned teised raamatud ja te imestate temas suur tlooduse ja loodusega seotud inimese mõistjat. Tema hulk paremaid lühijutte on koondatud „Kogutud teoseisse II“. Mändmets'a kõrvale tuleb võrdseks asetada ka A. Kitzberg ta suurepärase „küla juttude“ ja näidenditega.

Erikoha meie kirjanduses omab A. H. Tammsaare „Tõde ja õigus“ I, mis on ristitud meie talupoja eeposeks. Sellele raamatule pole meil tõepoolest kõrvale panna ühtegi teist, mis jutustaks nii haaravalt ja ulatuslikult meie visa maa ja visa mehe võitlusist. Meie proosakirjanikest suudavad veel A. Kivikas ja Eduard Vilde avastada igapäevainimeste lihtsaid kangelaslikke võitlusi; Kivika „Murrang“, „Jüripäev“, „Jaanipäev“, „Mihkclipäev“ ja Vilde „Mahtra sõda“ ning „Külmale maale“ on neist kirjanikest väga hääd näited. Muidugi on veel teisigi soovitavaid teoseid ja kirjanikke, kuid kõigi juures ei jõua peatuda. Mainime veel kaht meie paremat luuletajat — Marie Underit ja Henrik Visnapuud. Underi „Rõõm ühest ilusast päevast“ sisaldab haruldast elurõõmu; ta sõnad: „Kastesse ja rohtu pudeneb mu süda särav“ on nagu sügav tõsi. Ohutavat optimismi on Visnapuu „Maarjamaa lauludes“, „Päikeses ja jões“ j. t. viimase aja kogudes. Kõige lõpuks peab tingimata nimetama veel Juhan Liiv'i nime, kelle lihtsad kuid intiimsed pisikesed laulud on täis haruldast ületamatut soojust.

Tõlgete kaudu saame tutvuda ka maailmakirjanduse elujõuga kirjutatud teostega. Otse sooja päikesepaistet sisaldab Aho „Kas mäletad?“ Võltsimatut looduslikkust on A. Kivi kuulsas „Seitsmes vennas“. Aga paljugi väärtusi elust avastavad teile ka sellised viimaste aastate tõlke teosed, nagu Hamsun'i „Paan“, Lagerlöf'i „Soosauniku tütar“, Undset'i „Kevad“, Geijerstam'i „Raamat väikevõltsel“, Loti' „Islandi kalur“ j. t. Lugeses juhatab üks raamat teist. Eriti noorsoole soovitamist vääriavad paaril viimasel aastal ilmunud „Looduse Kuldraamatud“ ja „N.-Eesti“ „Raamatud noorsoole“, milledest hoovab välja julgust, õilsust, mehisust.

Sergius Russ.

Õnne leid kodukoldelt.

Lai ääretu lumelagendik eel üksiku rändaja — lõputu hall õine taevas inimese pääkohal, kes üksi läheb kaudu pikka lumitand maanteed, mis eel kaob männametsa tumedusse. Taevas on hall — pole tähti ega kuud. Taevas on pisut morn ja sünge, ent siiski nii lähedane ja kodune üksikule inimlapsele maanteel. Maa on lumes valge, vaid üksikud kadaka põõsad mustendavad laial valgel kangal. Üksik inimene sammub, käes kepp ja seljal kott ning pää tulvil mõtteid ja mälestusi. Meelestuvad rändajale kauged möödunud ajad, heiged ja päikeseküllased päevad omas kodus. Meelestuvad koduküla nurmed, koduküla sinimets, jõekene koduaia taga.

Oli ammu see! — Oli laps veel rändaja, kes läheb all tumehalli lumitand teed... Oli laps ja sirgus suureks ning ihkas minna mujale, ära kodust, ära suurde avarasse maailma, kus pidi olema nii palju õnne ja avarust. Kitsad olid kodukambri seinad ja kitsas koduõue, igav oli koduse katuse all. Mujale oli soov ja igatsus, et näeks maailma suurt ja ilusat, et leiaks õnne!... Siin kodus oli vaid töö ja mure, siin polnud õnne, mida ihkas noore hing. Õnne aimdus oli milleski muus, õnne pidi otsima laiaast maailmast — ja kuulsust! —

Nii lahkus noorur kodukülast isatalu roogkatuse alt, läks suurde avarasse maailma otsima õnne, täis lootusi õielisi.

Kaugele kodust viis tee, läbi külade, linnade, mööda mõisaist, kirikuist ja kalmistuist, üle merede. Ikka edasi ihkas rahutu inimlaps, kuni seisis suures pilvelõhkujate linnas. Siin kõik oli uudne ja suursugune maalapsele. Nägi ehitusi uhkeid, viimase sajandi kultuuri ja tehnika saavutisi, masina väge ja imesid, nägi vabrikute rägastikku, nägi inimmurdu laiul tänavail, ja kui ta pilk suundus taevale, siis seegi oli hall vabrikute suitsust ja päike tuhmus selles. Teda uimastas inimeste mürd ja uulitsa müra, oli harjumata selle pöörase tempoga, mis siin vallutas kogu olemise. Aegamööda ta harjus sellega ja oli aega tapva töö vaheaegadel vaadelda ja mõeldagi. Ta vaatles inimesi töötavaid vabrikuis, kontoreis, ärides, karestena pilvelõhkuja kerkivail müürel askelemas, vaatles neid liikumas uulitsail, vaatles neid keerlemas pidusaali läikival

parketil, kuulas neid rääkimas rahast ja hiilgusest ja arvas nad olevat õnnelikud. Aga tema — miks oli ta nii üksi ja võõras nende hulgas? Miks ei olnud ta siiski mitte rahul, õnnelik? — siin polnud ta ümber ju kadutalu halle seinu, ega koduküla kitsaid piire, kõike seda mis tüüdanud... Polnud siin kodumaa vaest mulda läbiimbunud töö ja murega... Aga need masinlikult liikuvad inimkehad, keerlevad inimajud ja inimsüdamed siin ta ümber — kas need olid õnnelikud? Ta vaatles neid, vaatles ikka uuesti igas seisundis, vaatles kaua ja tähelepanelikult. Mida enam ta neid vaatles, seda enam ta süvenes mõtiskellu, sest nende nägudel oli küll muid jälgi palju, ent mitte õnnest!

Nad olid ilusad, ehitud, rikkad, kuulsad, ent mitte õnnelikud, see paistis nende nägudelt, nende kõnedest. Ja külmad ning tundetud olid nende südamed... Nad olid tülpinud, üksluised, ja neil oli igav — suurlinna kära ja rahajaht oli nad väsitanud. Nad otsisid ergutust ja vaheldust enda tülpinud ajudele ja tuimadele südametele labaseist lõbustusist. Ent need lõbud ei köitnud maalast, sest ta hing oli ammutanud jõudu ja värskust kodu nurmedelt ja siitkust ning rammu lihakseile kodu mullast.

Rändas kaua inimene laias maailmas ja otsis õnne — otsis suurtes linnades, otsis pidusaales, otsis uulitsail ja otsis inim-südameis, ent õnne ta ei leidnud... .

Kuni tuli päev, kus too inimene, kes enam polnud noor, leidis jälle kodutee... . Ja üksi, kepp käes ja kott seljal too inimene, kes enam polnud noor, sammus mööda maanteed lumelagendiku keskel — kodu poole... .

Eel vilkuisid üksikud tuled ja taevas polnud enam nii morn ja sünge. Eel tuttav veel metsatukk ja metsatuka taga koduküla tuled. Koduküla tuled vilguvad nagu kord ammugi, vilguvad läbi metsatuka, tervitus paneb liikuma midagi inimlapses, keda igatsus tõi tagasi kodukülla — koduõuele, roogudest katuse alla — kus küll oli ränka tööd ja palju muret, kus ometi oli — nüüd tajub — nii palju õnneliküllaseid ja päikesehelgeid päevi, kus paitanud ning karedakäeliste inimeste rinus tuksuvad inimsõbralikud ja soojad südamed... .

S. Mölder.

Minu kodu.

Minu kodu on väike kuid armas. Ta asub üksilduses, metsa veerel, varjatud karmide põhjatuulte eest. Ees üle kadakalise karjamaa paistab meri. Kord on meri vaikiv, kord kohiseb ta salapäraselt. Kord mühiseb ta vihaselt. Kuid talvel siis ta on nii surnult vaikne, paistab vaid valendav jäälagendik. Kevadel vabaneb vesi ja näen kodu aknast esimest laeva lähenevat Kuresaare sadamale, pea jälle väljuvat säält. Siis tihti, vaadates järele kaugenevale laevale tõuseb tung minna ühes laia ilma, kauguseisse kaduda. Kuid ärgates unistustist meelestub, kus asun; kodu koppel vuliseva ojakesega, meelestuvad kodus armad vanemad ja sõbrad. Kahjatsen, et olen mõelnud selliseid mõtteid. Tean see on esivanemate veri, rahutu Saare vikingite veri, mis kisub kauguseisse, ohtudesse.

Ei, ma ei suuda lahkuda kodust. Armastan teda üle kõige. Ta on paik, mille süleluis viibiksin alati. Tema on see, kellest ma lahkuda ei suudaks kunagi. Mitte kauaks lahkuda. Ta on see kaitsja, kelle hoolde usaldan end nii julgesti, kellele jutustan kõik oma saladused ja kellele räägin kõik oma mured. Temalt ootan ma noomimist, hoiatamist, käsku. Kodult ootan hellitust, rahustamist, ootan kiitmist ja tõrelemist. Kodult ootan ma sageli oma küsimusile otsustavat vastust. Mis ta tahab? Mis ta ütleb? Nõustun ja olen rahul tema vastusega. Kui olen kurb, siis on minuga kurvad kõik puud ja pöösad kodus, ja lilledki nukruses longutavad päid. Kui aga naeran ja olen rõõmus siis rõõmustab kodu loodus kaasa minuga. Kodu, ükski kodu, on see, kes mind õieti mõistab, kes mõistab ka kui südames on valu. Tema süles tunnen end lapsena ja vabana. Olles kodus ehk viivukski saabudes sinna tunnen end alati rahulikumana ja kindlamana kui mujal. Tunnen kuis kodu nagu imeb minust välja mu pisikesed mured. Kodu armastus on kõige suurem, see on ideeline armastus kõige puhtamal kujul, kellelt igati leiab vastuarmastust. Temast leian omale sügava südamega sõbra, kes kunagi mind ei salga.

Igakord koolist tulles leian kodust midagi uut. Iga pisemgi vahe iga vähemgi muutus hakkab kohe silma ja köidab meeli. Ainult sinu pärast õpin ja usun et suudan

selle läbi kord kasulik olla sinule, sõbrale, hoidjale ja ühes sinuga oma pisikesele kodumaale. Usun et suudan rohkem valgust tuua siis kodu tupp. Usun et miski ei suuda mind võõrutada kodust, muuta mu meelt, vähendada mu armastust. Õpin selleks et armastada oma kodu, kodu ümbrust ja kallist kodusaart. Õpin selleks et veel enam austada ja armastada neid ja neile endast rohkem anda.

M. K.,

Vaivere maanoorte ringi liige.

P. L. A. r. s. p. e. r. k., agar noorsootegelane Sompä ÜENÜ osakonnas. Lõpetanud Jõhvi Ühisgümnaasiumi põllumajandusharu ja selle järele õppinud Soome noorsooins-tituudis. Kirjas meile soovitab noortele rahvatantsude õppimist, lausudes: „nendega kõvendame oma rahvuskultuurilisi aluseid, viime rahvusaate alateadlikult laialise hulgrisse, kus see siis süveneb ning kajastub instinktiivselt jõulisemalt, saades ajakestel teadlikult kantavaks ideeks“.

Püha on kodumaa töö!

„Kõik kodumaa pojad ja tütreid, ühinege kui üks mees kodumaa ehitamise pühaks tööks!“ Need 1918 a. 24. veebruari manifesti sõnad on pühendatud meile noortele. Eesti Maapäeva Vanemate Nõukogu on pannud neisse sõnadesse oma soovi, et elaks iga eestlase rinnus püha tuli, püha soov, töötada ja kaasaelada meie kodu ja isamaa kasuks.

Kodumaa tööle! Otsekoheselt oma igapäevast tööd hinnates leiame, et meie kõik oleme unustanud selle suure sõna ei ole milleski kaasa elanud kodumaa tööle? Töötame vaid iseendale ega ohverda kodumaale midagi, loome sooja kodu iseendale ja unustame isade maa tema tervikus?

Kuid, töö iseendale on ka töö kodumaa-le, kui loome kindla kodu endale siis loome selle ka riigile. Suur on töö ohver kodumaale. Kui meie ennastsalgavalt töötame iseenda kasuks, siis ühtlasi selleks, et sest kasu saaks ka kodumaa. Kui teistelt võtmata endale töötame. Kui töötame teadlikult kodu kaudu kodumaale.

Töö on alus, millele on rajatud me tu levik. Noored, kui te asute tööle oma kodutalus, siis teadke, et töötate iseendale, kuid samaga toote suure ohvri isamaale. Ei ole kodutalu isamaata.

Maanoored, kes te terved kodumaa metsade värskest hingusest, kes te karastatud päikese lõõmas, kes te pruuniks päivitanud koos põlluvilja kõrtega, kes te ehitud Eesti aasalilledel iluga, — Teie lihastesse kogunud tugevust võideldes kivirankudega põllul, Teie ajusse kogunud erkust et võita emakese-maamulla sõprus. Mehed kes te kui tammed tõusnud kivisest pesast, nagu need ei paindu tormide ees, vaid murravad läbi tööga-paremate paleuste poole. Neiud kes te võrsunud kodumaa päikese soojuse võlus, teid keda on nägusaks teinud kevadkaskede hõng, ärge laske endile ligi inetud kiusatust, — põlata tööd. Ärge ässitage ise enda peale vihale emakest maad, ärge sigitage vihavaenu kodutalu väljade ja eneste vahele.

Leiame ka noori, kes põlgavad tööd, mis lõhub nende pehmed käed, tegevat neid inetuks. Need tööpõlgurid tihti veel irvitavad nende üle, kes tahavad teha tööd iseendale ja kodumaale. Maanoored, kes

te ei põlga tööd ega karda raskusi, ärge kartke neid, oleme uhked oma lõhkenud käte ja pruunikspõlenud nägude üle. Nii võidame kõik pelgurid ja irvitajad, võib olla sunnime neid sellega järeilmõtlikkusele ja toome neid tagasi kodu ja kodumaa ühisele tööle.

Eesti maanoored, praegune erakorraline aeg, milles kasvame, nõuab ka erakordset. Nõuab meilt rohkem ennastsalgavust ja tõsist tööd kui kunagi enne. Raske majanduskriis on rusuva raskuse lasutanud me elutööle. Kuid se kõik on möödud. Paremad ajad tulevad jälle, kuid seniks on tarvis end hoida pealvett, et mitte langeda rusudeks raskuste all.

Noored! Jätkugu meis kõigis püsivat jõudu enda ja kodumaa tarvis. Kui saabub pöörde kevad, et meil siis alles veel oleks kõik alused kuhu peale ehitada paremate aegade koda ja jätkata südilt kodumaa tööd.

Oskar Grepp.

Põllutöökoolide puudusi.

Ei taha ju siin ette heita põllutöökoolidele, et lõpetajate hariduslik tasapind oleks madalal astmel. Põllutöökoolide programm on ju väga mitmekülgne ja põhjalik, niisama ka õpetajad enamuses põhjaliku haridusega. Põllutöökoolid on annud nime poolest hää hulga haritud põllumehi.

Mis me aga näeme, kui vaadata sinna talu, kuhu noor haritud jõud asus, siis küll halba rohkem, kui hääd. Kooli teadmised on iga sammu peal jäänud rakendamata, nii öelda vaka alla. Suurem enamus ei ole ka küla ühiskonnas midagit nimetamise väärt asja korda saatnud. Poeg või tütar on jäänud endiseks, — kooli lõpetanud ja see on kõik. Mõni käremeelsem on isa käest talu kätte nõudnud, tagajärg on olnud — perekonna tülid, või isa on pidanud ühes pojaga paljalt õue värvast välja minema.

Kui küsida kus seisab viga, et kooli haridus ei ole loodetavaid tagajärgi annud, kas on süüdi kodu, või kool? Peab vasta-

ma, et ei või kooliõpetajat hää atestatsiooni vääriliseks tunnistada, kui ta on oma teaduse õpilasele edasi annud, aga teadmiste tähtsuse mõistmise jätnud andmata, s.o. teadmiste rakendamine tegelikus töös.

Noored on vanemate käsutada. Vabadel aegadel käiakse küla simmanitel ümber kolamas jne., mis maanoore hingeelu hävitajad. Ometi oleks neil iseseisvat tööd palju, kus pt. kooli lõpetajad vabal ajal isatalus oma tööjõudu saaks rakendada. Meie viljapuuaiaid ja keeduviljajaid vajavad korraldamist, puudub mesila, kana-kasvatus, kodune käsitöö jne. Neil aladel võiksid maa noored iseseisvalt tegutseda.

Selleks on vaja maanoorel algatusvaimu, kuid meie põllutöökoolid ei ole suutnud enesealgatust noorele sisse kasvatada.

Loodan, et noorte ajakiri „Tõusev Maa“ veergudel saaks rohkem sõna võetud neis küsimustes. Senisest teoreetiliselt ettevalmistatud maanoorest, peab teovõimas noor saama.

O. Saareoks.

Õiglasemat hinnangut!

Valus on ridu lugeda, mis püüavad ot-sida põllutöökoolide varjukülgi. Kui aga koguni ööldakse: põllutöökoolid ei suuda lõpetajaisse algatusvõimet kasvatada, siis on see mulle tõsiseks üllatuseks, päälegi, kui seda teeb näiliselt pt. kooli endine kasvandik. Need read, mis käsitavad lõpetajaid kui kogu ümbruse ja kodutalu mädapaiset, on tegelikult olukorraga vastolus ja neist ei saa mööda minna vaikides. Kahjuks ei saa ma enda kodutalu teistele tiivustavaks eeskujuks seada töötulemustega — niivõrd on kodused olud erinevad teistest, et pole suutnud muud, kui rajada töö algust. Aga siiski see töö algus ulatab otsaga kooli.

Isa, olles ise riigiteenija, ostis 19 ha-lise talu, kuhu asus püstitama hooneid. Pidi alaliselt tarvitama võõrast tööjõudu ja laenkapitali. Kuid kogu maapind kannatas liigvee all; mitmel vihma-aastal ei annud põld tagasi isegi seemet, ja muist heina hävitas vesi. Ei olnud siis temalgi lõpuks enam usku enda maalapikesse, katsus lapsedki saata välja koolidesse, et võiks needki algada kindlamalt oma eluteed. Olin siis karjapoiss ja vihkasin põldu ja tööd sellel, sest tehtud töö mu kodus tulemusi ei annud. Mujal loksasid viljad, kodus võttis hall ka rukkipeägi tühjaks. Nii hoidsingi kogu lapsepõlves eemale põllust, mis näis nii surnud ja külm; ainult aias lilli ma kasvatasin, ilusamaid kogu ümbruses, nende õied paistsid tänutähena mu hoolle. Seisin ka teelahkmel, 'avaram näis suunduvat linna, kuid kohustus kodu vastu sundis jääma paigale. Pääsesin aga siiski veel põllutöökooli, ehkki oli see raske, — sest kes koolitab kodujääjat! Koolis avanes silmle uus vaade: maa olla täis võimsat elu, — ainult nõuab see maa õiget suhtumist temasse. Seda õppisin.

Tulin koju, hinges pakitses igatsus näha kaunina kodutalu, põldudel loksavat vilja, laudas tõukarja, kasvatada peekonsigu ja püstitada ajakohane kanala, sõnaga — avastada see loov elu. Kuid ehitused olid väiksed ja viljasalv ei pidanud vastu. Ei võinud juttugi olla uue sigala püstitamisest. Esimeseks tööks oli haiseva pori kergitamine soost — pääkraavi kaevamine ja eelplaani järele kuivatustöödele asumine. Tuli matta torusid soolaugaste va-

hele, juurida kände ja raiuda võsa. Raha-puudus ei lubanud põllulgi muud teha, kui ikaldushädaoht kõrvaldada päälesuru-vast veest, — iga sent läks sinna, kus oli kõige hädavajalisem. Harimisvõtete juures, mille otstarbekohasuse juures kahtles isa, jäin ka hetkeks kartlikult peatuma, kuid kõrvus kajas veel juhataja energiline kindel hää, kuis seletas põlluviljakasvatust, ja see ei lasknud kõhelda.

Siis tuli kriisiaeg. Suurpõllupidajad kavatsesid jätta osa põlde seemendamata — ei tasuvat tööd —, karjasaadused olid otse naeruväärses turuhinnas, allikas pääkraavis mattis kevadel sadade meetrite ulatuses suure kraavi vesiliiva täis, suvel kadus torutatud soost viimane rohuline, kuid künniks oli soopind veel vajumata. Iga möödamineja vangutas siis pääd — pidades kooli-targa rumaluseks kogu kulutatud raha, tööaega ja läbituhnitud maad nähes. Ent isal tärkas juba usk tulemus-tesse, nagu mul koolipingil. Ei taha kõnelda, kuis vajusid hobused künnil soo- aukudesse või vigastasid jalgu juurikates, igatahes künd oli raskemaks ülesandeks.

Aga möödunud suvel, mil soos sirgus esimene sookaer — kuni rinnuni — ei vangutanud keegi pääd, — mujalgi kodukülas hakkasid rabidad kergitama soomuda — kaevama kraave. Põldudelgi ei ole palju enam umbrohte ja saigid ei jää enam maha naabrite omadest. Rohuad pole küll suur, aga säääl leidub palju puu- ja marja-põõsa liike ning puukoolis on kümme-kond noort õunapuud. Säääl aias on mul ka väike mesila. Pole olnud raha, et oleksin võinud omada üleöö igatsetud ilusa aia, ka selleks tööks on jäänud järel vaid pühapäev. Ainult lilled ei öitse nii kui tol ajal, kui olin karjapoiss.

Käsi-käes omatud teadmistega kasvas usk maasse, andis julgust ja lootust alguseks. Nüüd on käsil aukude tasandamine tähistatud sihil.

Kuid teadmiste elluviimist võime veel edukamalt näha teiste Alutaguse poiste juures, kellega ühes lõpetasin Arkna pt. kooli. Varesmetsa külas on praegu Meinhard K. kodu üks eeskujulikumaid Iisaku vallas. Isa oli juba hoolas töömees, kuid just poeg koolist tulles tegi palju täen-dusi. Neil on kogu krunt kultiveeritud, on ehitatud ajakohased laudad, sigalas on kümme-kond peekonsiga ja laudas ilus ta-

lukari, suurejooneliselt asutatav aed. Mõõdunud suvel varises tema isa parimas meheas manalasse, kuid poja juhtimisel pole talu saatus mitte halvenenud. Edasi hoovatakse üles põhjatuid leppapuid ja põliseid kuuse kände, haritakse sood. Lisaks on ta veel kandvam jõud kogu ÜENÜ Varesmetsa osak. peres, kellede püstitatud seltsimaja on kui võimas mälestussammas kõnelemas kogu küla ja noorte hoolest ja tööst.

Oleksite olnud Tudulinna noortepäeval, siis näeksite, millised tomatid ja türgioad oli välja pannud endise põllutöökooli kasvandiku Elbert P-ku noorem vend Ats ja

kui uhked olid Elberti enda väljapanekud põllult ja uudismaalt. Ometi oli tema see, kes kurtis koolis kodutalu kehva põllupinna üle, mis ei suuda kasvatada tugevale väetusele vaatamata vilja. Ka on ta asunud hoogsalt maaparandustöödele, heidutamata kriisitondist, ja kodutalus asutanud pullijaama.

Roostoja külas paistavad silma uued avarad karjalaudad — ainukesed sellesarnased ümbruskonnas. See on A. R. kodutalus, kes ka lõpetanud Arkna pt. kooli. Tema algatusel on asutatud sigade sugulava, ja kogu majapidamises on näha uut voolu, lõpmatut tööd.

Üleriigilistel põllumaj. kutsekoolide võistlustel veiste hindamises, — Torma riigimõisas.

Siis olen näinud 8. lennu õpilasi, kes lõpetasid 1929 a. kevadel Arkna ptk., viimas Jõhvi Majandusühisusest okstraadi kenasid, kultuurkarjakopliete piiramiseks, olen kuulnud neist, kes asunud Sonda laantesse uudistallu juurima kände.

Vähetest on olnud kuulda halba, või härrasmehe-mängimist.

Paljud on öelnud küll hädasti vajavat raha, mis kulub koolis, kuid kooliskäimist ei kahjatses keegi. Mitte see, et kaasa sai toodud suur märkmetepakk ja diplom, vaid usk oma töö tulemustesse ja elutahe, mis loob töövõime ja selleläbi ka teadmiste rakenduse tegelikus töös.

Ei ole see töötahete puudus, mis esineb lõpetajais. Ärgu aga tuldagu igapäev nõudma, et pt. kooli lõpetaja peaks kõik suutma, mida teised ei või. Ei ole ma kusagil näinud teadmiste vaka all olekut,

ainult on takistavaid tegureid palju, iseäranis praegune kriis, mis on paisanud segi kõik kalkulatatsioonid, kuid keegi ei mõtle veel alla vanduda.

Aga ometi esineb siis ka nähteid, kus sureb koolist saadud töövaim ja teadmised? Kuid sel puhul ärgem süüdistagem kooli, — kas pole õigem, et need isikud pole võimelised üldse omama algatusvaimu? Juhusel, kus poeg enda kätte kisub isa korras talu — sest võlgades olevat majapidamist ju ei taheta, ja selle pankrotini viib, on tegu mõne elava laibaga, keda vaevalt ka kool suudab parandada.

Palun Teid, mulle tundmatu autor, kui Teil ongi fakte, ärge kirjutage kunagi sellist kõikide põllutöökoolide ja lõpetajate aadressil.

R. Roostar,

Arkna ptkooli kasvandik.

Asjata askeldamine.

Ma ei saa maanoorte ringi põhimõtteist aru milleks üldse on vajalikud sarnased koondised. Olen käinud mitmel ringi koosolekul kuid midagi olulist seal pole märganud tehtavat. Valitakse koosoleku juhataja, protokoll kirjutaja, seatakse kokku töökava, mille järele hakatakse juurikaid kasvatama, nagu need juurikad ja kõõgilviljad muidu ei kasvaks. Mulle näib et kogu maanoorte tegevus on lihtsalt mäng. Milleks on vaja õpetada noori, eriti õppivat noorsugu nii vara üldse neid töid tegema, kuna nendel õppimisega juba küllalt tegemist on. Mulle näib et maanoorte liikumine on üks tänapäeva haiguseid, mis naakkava taudina meile on sisse toodud võõrsilt ja mida siin kunstlikult püütakse üleval hoida. Seda näitab ka meile maanoorte organiseerimise leving ise: neis maakondades, kus noored on rohkem arenenud, haritud ja laiem silmaringiga, et suuda see liikumine poolehoidu leida. Pooled hoidu leiab ta aga vähem kultuurilis nurkades, nagu Viru- ja Saaremaa. Need noorte juhid, kes aega raiskavad praegu noorsoo tööga, võiksid oma jõu kasutada kusagil mujal palju tasuvamail aladel, nagu seda on poliitika jne. Soovitan kõigil maanooril revideerimisele võtta meie noorsootöö. sest mõttetu on noortel aega raisata nende tühiste koosolekutega.

Pettumu.

Ei, mitte juurikad!

Selliseid maanoori kellel pole ettekujutust tuleviku põllumehest oli meil tagasi mõni aasta veel väga palju. Tänapäeva maanoored aga teavad, et meil noortel tuleb haarata ader oma pihku, kui isa käsi väsib seda hoidmast. Ja et suudame väärilt hoida atra ja teadlikult juhtida isatalu, peame koguma teadmisi. Tänapäev tunneme kutseoskuste omandamiseks kolme teed: kutsekool, kui kõige põhjalikum, maatulunduslik kirjandus ja maanoorte ringid kui töökool. Kui pettunud maanoor viskab ninale, et juurviljad kasvavad ka ilma ringita, töökava koostamata, siis on see päris õige ja eksitus ühtlasi. Maanoorte ringide ülesanne on koondada samahuvilisi noori ühisele tööle, et kasutada noorte ülekeevat noorusenergiat positiivsele tööle selles tarvilises julgustavas terves õhkkonnas.

Juurvilja või kõõgilija kasvatamine ei ole maanoorte ringis mingi eesmärk omaette, vaid ainult abinõu mille kaudu maanoor tutvub nende kasvatus tehnilise küljega, tööviisidega, on abinõuks, kusjuu-

res kasvab enesealgatuse ja peremehelik mõtlemisviis.

Kui mõnele pettunud pääliskaudsele maanoorele kerkitab keelele ütetus, et maanoorte liikumine on samane moodne haigus, kui seda on mõni läänest sisse sammunud „rumba“, siis eksib ta sellega rängasti. Maanoorte liikumine ei ole kunstlik sünnitus, vaid on saanud alguse meie noorte enda ringkonnast. Noored tundsid ise vajadust selle järele. Kui tuuakse vaidluseks ette, et maanoorte liikumine pole soodsat pinda leidnud mujal kui Viru- ja Saaremaal, siis näitab see ehk ainult üht, — et neis on veel maanoortes terve maa hing, linna tõusikluse mõjudest vähem rikutud. Kui vaadelda meie maanoorsoo liikumist ja võrrelda seda põhjamaade omaga, siis oleme põhjamaa omast kaugel taga. Ometigi öeldakse seal rahvas kultuurilisem olevat. Kuid meil edeneb ta siiski võib olla õigemal rada — alt ülespoole. Põhjamail saadi kohe aru noorsooliikumise suurest kasvatuslikust mõjust ja see leidis vanemalt põlvelt vastava hinnangu ja ainelise toetuse. Meil loodab alles nüüd vanem põlv noorsooliikumisel päästepaati. Seega ei saa Eestis olla juttu noorsooliikumise kunstlikust püstihoidmisest.

Kui hüütakse neile vähestele maanoorte juhtidele: hei! tulge ära noorsoo töomailt, see töö ei toida, ei tasu vaeva, — siis on see egoistide kutse, nende kutse, kellele ei ole püha meie väike kodumaa, vaid tahavad ainult saada.

Maanoor, jäta need tühised mõtted mida sa endas kandsid, mis sind pettumusele viisid ja vaieluseks siia saatsid. Vaata sügavamale! Nendel mõtetel pole tänapäeva sisu, need on vananenud. Tänapäev tüürib sinna poole, et maanoored ühinevad tihedaks noorte pereks, kellest kasvab tubli tulevane põllumeeste pere ja jõulised teadlikud riigi kodanikud. Sest meid meie püüetes ühendab ju maa! O. K.

Toimetuse märkus: Selles vaidluses on mõlemad pooled läinud mööda ühest väitest, mille esitas toimetusele etteheitena üks vanema põlve kooli-tegelane: noorte organiseerimine klubidesse ja ringidesse kiskuvat neid kodust emale, tegevat neid pääliskaudseteks laia-ilma või seltskonna inimesteks, lõhkuvat eestlase individualistliku hingelaadi, mis teda köidab kodutaluga ja kihutab siin töötama andumusega. Mida arvatakse sellest?

NOORED TÖÖL

Maanoorte tegevusest Voldi ümbruskonnas.

Voldi ümbruskonna noorte tegevus algas 1926 a. mil asutati 2 ÜENÜ osak. Hiljem kutsuti ellu osakondade juurde põllumajandusharud, milliste loomisega muutub ka tegevus elavamaks. Algul oli töö tagasihoidlik, vähe viljakandev, sest puudusid üldised töökavad kui ka ergutavad omavahelised võistlused. Kui aga koostati töökavad, korraldati omavahelisi võistlusi, esineti näitustel, saadi ergutusi, muutus tegevus intensiivsemaks. Ja 1930 aastal

võidi juba korraldada nelja noorte org-i kaastegevusel oma erinäitus, mis kõigiti õnnestus. 1931 a. asutati üks noorte koon-dis ja käesoleval 1933 a. veebruaril kuul organiseeriti Sootaga valda 6-es noortering, kelle intensiivne algtegevus töötab hääd edu töös. Praegu tundub aga puudust noorte organisatsioonide kohapealsetest juhtidest, kes oleksid alati ergutusega ja abiga alati käepärast.

ÜENÜ Voldi osakonna keelpillide orkester. Kõik keelpillid noorte endi valmistatud; ainult trumm tuli osta.

Töökavasid ja -tulemusi.

Keeduvilja aed. Seni kasvatati kohapealsetes talu-aedades peamiselt kapsast, kurki ja porgandit, kohati ka peeti ja kaali. Noorte töökavades on nüüd keeduvilja aedades läbi viidud külvikord ja kasvatatakse peale nende tomateid, rediseid, salatit, rabarberi, spinatit, mädarõigast, aedherneid, türgiube, lillkapsaid jne. Olialkse iga taime sordimendi juures teadlikud. Kasvatuse alal püsib ikka omavahe-line võistlus, kus kogutakse andmeid väe-

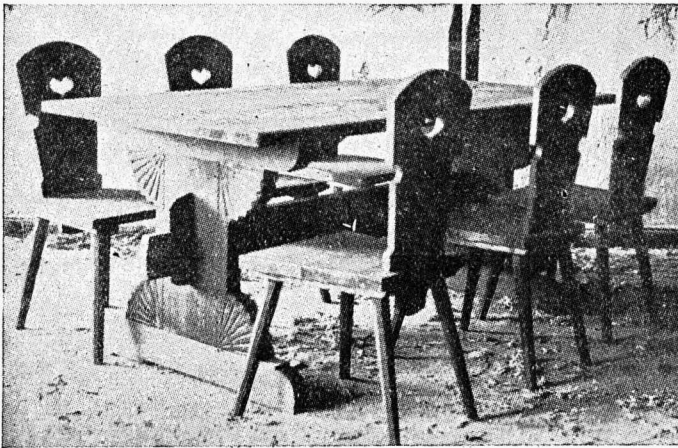
tuse, harimise, taimede kasvatamise jne. kohta. Kuuel noorel on tomati kasvatamine hästi edenenud, mille tõttu on neile antud välja kutse-tõendused tomati-kasvatamise meistri nimele, mida nad tõesti ka väärivad. Möödunud suvine rekord saak oli ühelt tomati taimelt 10,2 kg. Kasvatamise võistlustest võtavad osa ainult need liikmed, kes taimed ise kodus kasvatavad. Mädarõika kasvatamine on tülikas ja noor ala, kuid möödunud sügisel oli juba rahuldavaid tulemusi näha. Kui mädarõika

kasvatamisega küllalt vilutakse ja soovitava ulatuseni pindalad laiendatud, kavatakse seda hakata turundama. Meil peaks selle tarvitamine laienema.

Marjaaedasid arendatakse päämiselt oma majapidamise tarviduse piirides. Sõstra põõsaid kasvatatakse pistokstest, milliseid antakse edasi teistele noorte põõsaste kärpimisel saadud lõikudena. Punastest sortidest kasvatatakse Hollandi punast, mustadest Koljatit ja Boscoopi. Karusmarja on paljundatud okste painutamise teel mulla alla, ainult jahukaste kindlaid sorte. Maasikaid paljundatakse „lumepalli süsteemil“ ühes noorte ringis. Alguses

anti ühele noorele tasuta 50 taime, millistest tema oli järgmisel aastal kohustatud edasi andma 75 taime jne. Nii ongi maasikakasvatust siin levinud ja Maasikateest on leitatud Saksa Evernit ja Victoriat.

Puuvilja aed. Ühes noorte ringis asuti noorte õunapuude kasvatamisele. Alused kasvatati metsõunapuude seemnetest, mis õnnestus, ja möödunud suvel silmati vilunud aedniku juhatusel 200 noort õunapuud. 10 noort õppisid sääl juures silmamise ära. Sügisel võtsid silmad külge 98% alustest. Tänavu suvel tuleb silmamisele 150 aluse ümber.

Kudina Perenaiste Seltsi noorte ringi liikmete valmistatud rahvapärases stiilis mööbel; tagaseinal suusad.

Pajukasvatamisega tehti algust 1930 aastal, kus 2 noorte ringi tellisid omale korvipajusid (*Salix purpurea* ja *S. viminalis*), millised kevadel pistikutena maha pisteti, järgmisel aastal jälle paljundati jne. 1933 a. suveks suvi polnud küllalt soodne juurviljade kasvatamiseks, kuid 1931 a. suvine kõige odavamalt kasvataja sai 1 kg söötühiku kätte 5,8 sendiga, kõige kallim oli 148 s. Kasvatmises viiakse läbi ka järjekindlalt kahjurite tõrje ja koduste väetiste tarvitamine.

Loomatoidu juurvilja kasvatavad pea kõik noorte ringide liikmed. Pindala alamääraks on 1 aar. Kõige suurem pindala, mida noor ise kasvatanud, oli 0,3 ha. Möödunud põuane suvi polnud küllalt soodne juurviljade kasvatamiseks, kuid 1931 a. suvine kõige odavamalt kasvataja sai 1 kg söötühiku kätte 5,8 sendiga, kõige kallim oli 148 s. Kasvatmises viiakse läbi ka järjekindlalt kahjurite tõrje ja koduste väetiste tarvitamine.

Kodu ümbruse kaunistamisele asuti juba 3 aastat tagasi, kuid väline kaunis-

tamine on küllalt raskeid ülesandeid, kus 1–2 aastaga võimatu kava teostada, sest siin ei jatku üksi ilu ja tarbe taimede istutamist, vaid sagedasti tulevad läbi viia uued ümberaedamised, kohati jääb plaani teostamine seniks seisma kuni mõni ehitus omalt iga ära elab. Väliste kaunistamise alal lasti plaanid teha asjatundjatel. Seni on väliste kaunistamise lõpule viinud 1 noor, kuid teised jätkavad püsivalt alatud tööd.

Linnukasvatust on alasi millega kõigil asjast huvitatul nooril olude sunnil pole võimalik tegeleda. Seni on kanakasvatuse alal tegutsenud 3 noort ja saavutanud kõige paremaid tulemusi. Kasvatatakse valgeid Itaalia kanu. Ü.E.N.Ü. Voldi osakonna p-m. haru liige Harry Peets, lõpetades keskkooli jäi tegutsema kodu isatallu ja hakkas 1929 a. kanakasvatust arendama, seades sisse kindla arvepidamise. 1 nov. 1930–31 okt. 1931 a. oli keskmiselt 23 kana, saadi aasta jooksul 4014

muna, keskmiselt kana kohta 172,4 muna. Sissetulekuid oli 299,22 kr kanade juurdekasv ja sõnniku väärtus arvestamata. Kulud oli 166,20 kr. Sellega ülejääk oli kr 73,02. 1931/32 a. oli keskm. 24,3 kana, mune saadi 3660 tükki ehk keskmiselt kana kohta 150,6 muna. Sissetulekuid oli kr 208,22, väljaminek kr 163,50, ülejääk kr 44,72, olgugi et suvisel hooajal müüdi mune 5—6 senti paar. Suuremaid väljaminekuid 1931/32 a. oli toitudeks kr 77,34, talitaja palk kr 43,00. Inventari amortisatsioon kr 15,56 jne. Kokku kapitali kanade all kr 225,64, sellest on inventari all kr 157,04. 1930/31 a. munes 7 kana üle 200 muna aastas, kõige parem muneja 218 muna. 1931/32 a. munes parem muneja 196 muna aastas ja ilma sulgimata sama kana on välja munenud 252 muna, kõige väiksem muneja on aastas munenud 102 muna. H. Peets võttis osa ka ülemaalistest linnukasvanduste vahelisest võistlustest ja sai 1931/32 a. eest II auhinna ja 10 kr rahas autasu. Väike kanala ja suvise madala munahinna tõttu nõrgem söötmise põhjustas toodangu tagasimineku. Kavatsus on uue kanala valmisaades arendada kanakasvatust kuni 100 k. H. Peets on ümbruskonnas ka parimaid tomatikasvatatajaid.

Mesindus on alles arenemisastmel, mesipuid on valmistanud 4 noort 5 taru, neist 1932 a. muretsesid mesipered 2 noort.

Seemnekasvatuse alal tegutsetakse moodunud aastast 2 ringis päämiselt timuti ja 1 liige aruheina alal.

Sordivõrdlus ja väetuskatsed on teostatud pea kõiges ringes, kuid esikohal sellel alal on seisnud ÜENÜ Saadjärve osak. p-m, haru oma agara ja väsimata juhi Jaan Peetsu eesvõttel.

Nais- ja meeskäsitöös on eriti esimene arenenud, sest kõik noorte ringide nais-

liikmed on naiskäsitöös tegevad. Käsitöö arendamiseks on korraldatud kursusi, õpitud perenaiste kutsekoolide lõpetajailt jne. Taheti ära õppida ka persia vaipade valmistamist, kuid polnud võimalik kursusi korraldada; siis saadeti 1 naisliige haru kulul Tartu õppima, kes siis oma oskusi teistele edasi õpetas.

H. Peets Voldis.

Meeskäsitöö arendamiseks korraldati 1932 a. kevadel suusa- ja mööblivalmistamise kursused, kus valmistati 13 paari murdmaa suuske ja Kudina noortering oma kodule eestipärase laua ühes toolidega. ÜENÜ Voldi osakond valmistas omale orkestri keelpillid. Praegu töötab orkester kodusvalmistatud keelpillidel edukalt.

Talvel, kus puudub väline töö ja vaba aega rohkem, korraldatakse mitmesuguse sisulisi kursusi, omavahelisi referaat-koosolekuid ja vaielduõhtuid, kus noored õpivad vabalt omi mõtteid avaldama, täiendavad teoreetilisi teadmisi, ühtlasi arendades seltskondlikku meelt.

Voldi maanoored näivad olevat sügavalt veendunud, et noortel on avaraid tegevusvälju palju, ja on intensiivselt tööl, mõttega — viia õitsele oma isatalud, teadmise, et noored on tuleviku ehitajad, ilusama kodu loojad.

O. Kermas.

Noored, koguge vanarahva loodusefarkust!

Kõik org-ide liikmed, koguge oma kodust ja ümbrusest vanarahva tarkust, milles seotakse külvi aegasid ja viljasaakide suurust looduse n'ähetega. Missuguste taimede lehtumise või õitsemise aeg on kaera, lina j. t. viljade õigemaks külvi-ajaks? Missugused looduse nähted (lepaurvade, kuuse käbide rohkus, hangede kõrgus jne.) on hääd või halva viljasaagi (mis vilja?) ennustajateks? Kogutud andmed võtke kokku org-i koosolekul ja saatke ümbertöötamiseks „Tõusev Maa“ toimetajale.

Noorte iseseisvate ettevõtete töötulemusi 1932. a.

Põllutöökooli õpilastele, kes suveks harjutus- või kodutaludesse tegelikkude tööde praktikale lähevad, antakse õppeülesandena teostamiseks iseseisvad majanduslikud õppeprojektid kahest-kolmest talundi ettevõttest. Õpilane tegutseb siin kui peremees ja tööline ühtlasi, harjutades rakedama ellu otsekohe koolis omandatud tehnilisi teadmisi ja oskusi ning omandama talu juhtimiseks vajalikku peremehelikku korrastus- ning juhtimisvõimet. Õppeprojekt on õpilase oma väiketalu ettevõtte: seda ta ise väetab, külvab, hoolitseb, koristab, turundab, tasub isale võlad ja puhata kasu paneb omale talveks koolirahaks taskusse. 1932. a. viidi läbi 143 õppeprojekti, nendest 184 lõppesid kasuga ja 9 kahjuga. Kogu sissetulekud tõusid Kr 10 856,—, väljaminekud Kr 5 554,—, ülejääk õpilaste kasuks Kr 5 302,—. Kui siia juure arvata õpilase oma töötasu, mis arvepidamisel arvatud väljaminekute hulka, siis teenisid õpilased kokku Kr 5 923,— ehk ühe õpilase kohta Kr 72,23. Kõige suuremat puhaskasu andsid nisukasvatuse õppeprojektid, keskmiselt Kr 95,91, kartulikasvatust Kr 58,96, hernekasvatust Kr 40,46, juurviljakasvatust Kr 26,94. Võrdlemisi vähe tulu andsid loomakasvatuse ettevõtted, näit. kanakasvatust Kr 25,37, seakasvatust Kr 27,15.

Millega seletada õppeprojektide edukust? Noored, tuleviku põllumehed, on oma õppeprojektides tarvitanud paremat seemet, paremini väetanud, harinud, hoo-

litseenud, õigel ajal koristanud, milletõttu nende saagid on suuremad, kui keskmiselt sama maakonna talunikul, suuremad, kui isal kodutalus. Suinisu saagid õpilastel olid suuremad kui vastava maakonna keskmisel talunikul alates 19,6% (Järvamaal), kuni 66,0% (Valgamaal); kartuli saakide tõus üle maakonna keskmise oli alates 14,2% (Järvamaal), kuni 78,9% (Saaremaal); juurvilja saakide tõus üle vastava maakonna keskmise alates 43,0% (Tartumaal) kuni 155,7% (Saaremaal). Suuremad enamsaagid on madalama põllutöö tehnikaga maakondades, nagu Saaremaal, kus koolis omandatud teadmised ja oskused said ära kasutatud ning suure ülekaalu saakides andsid, eriti kultuurides, mis uudis ja mille kohta talunikkudel vähe kogemusi, näit. juurviljakasvatuses.

Need on alad, kus noorte pere käed külge peab panema, et kätte saada saake, mis 25—150% suuremad maakonna keskmistest, andes sealjuures veel rahuldavat tulu. Põllutöökoolide õpilaste õppeprojektide tulemused olgu eeskujuks noorte maatulundusklubide ja ringide liikmetele. Asuge teadlikult oma suviste majandusliikkude ülesannete plaanitamisele ja teostamisele. 100% suuremat saaki oma juurvilja põldudel, 50% enamsaaki põldviljadega kui maakonna keskmised olgu noorte töö eesmärgiks 1933. a. suvel. 50% hinnalangusele vastukaaluks olgu noorte eesmärgiks saake 100% tõsta!

J. Ümarik.

Timuti seemnekasvatust noorte tööalana.

Uudiskultuurina, mille saaki hõlbus realiseerida ja ettevõtte tasuv, õnnestuv ning efektiivne, osutub kahtlemata timuti seemnekasvatust. Kuid, mitte niisugusena, nagu oleme harjunud nägema timuti seemnepõlde, s. o. harilikust heinaväljast eraldatud lappidena, vaid reaskülvi kultuurina. Heinaseemneks jäetud laiaskülvi seemnepõllult ei saada millalgi umbrohupuhast seemet, seemnesaak pinnaüksuselt on väike ja saagi kõikumused aastate järele suured.

Allpool toon enda kogemusel proovitud juhiseid intensiivse timuti seemnepõllu

rajamise kohta, kust siis seemet võib saada 4—6 aastat järgimööda.

Maavalik. Hääddest mullaoludest olenevad ka edaspidised saagid. Tuleb tähelepanna asjaolu, et seemnepõlluks valitav maa-ala oleks viljusjõudluse mõttes täiesti heas seisukorras. Maa peab olema korralikult haritud ja umbrohupuhast, sügavama mustamulla kihiga ning paraja niiskusesisaldusega mineraalmaa põllusa. Selleks on kõige kohasemad juurvilja- ja kartulimaad, mis saanud ka juba korraliku laudaväetise nende viljadele. Kultiveeritud madalsoole

timuti seemnepõldu rajades valime koha, kus vaid üks aasta eelvilja on kasvatatud, sest seal ei teki umbrohu hädaohtu.

Maa ettevalmistus külviks. Sügavkünni järele, mis muidugi juba sügisel tehtud, toimida kevadel mulla tahenedes pinna tasandamine libistajaga, sellele järgneb kohendamine vedruäkke või kultivaatoriga ja peene struktuuri saamiseks hiljem raudäkkega äestamine. Nõudeks on, et muld külviks olgu küps. Enne seemne-

külvi põld rullida soonelise rulliga, kui see olemas. Üldiselt võime nimetada maa ettevalmistamisel külviks samu nõudeid, mis tuntud korraliku juurviljamaa ettevalmistamisel kevadel.

Seeme ja külv. Esimesel aastal on soovitatav piirduda väiksema külvipindalaga, et omada praktilist oskust seemnekasvatuse alal. Parajaks külvipinnaks on 400—500 m² (20 × 25) põld, milleks kulub seemet 0,4 kg ümber.

Tumala noorteringi kudumis - kursus 5 veeb.-6. märts. 1933. Keskel, rahvariites, kursuste juht prl. Saarväli.

Külviks ei ole soovitatav mitte teadmata päritoluga seemet muretseda. Otstarbekohasem on originaal seeme, millest on kohasemad sordid Jõgeva n.r. 54 ja Svalöfi „Primus“. Sordiehtsa seemnepõllu puhul on võimalus hiljem, seemnepõlde laiendades, seda E. Sordiparanduse Seltsi poolt tunnustada lasta, et oleks seemnemüügi võimalusi sordiseemena. Külvipinna asend on soovitatav valida selline, et külviread saaks asetada lõunast põhja, mis taimedele ühtlast päikesepaistet võimaldab.

Seemnekülv tuleb teostada kevadel võimalikult varem, ilma kateviljata, tasasele maale. Külviread märgitakse enne külvi märkrehaga, jättes reavahedeks mineraalmaal 40 sm, soomaal 45—50 sm. Seeme külvatakse Planet-Jr. juurvilja käsikülvimasinaga või, selle puudumisel, pudeliga, mille korgist on läbi pistetud hanesulg. Külvimasina muldamiskäpad, mis seemet kinni ajavad, olgu võimalikult kõr-

gele asetatud, et seeme ei satuks sügava mullakorra alla.

Hoolitsemise tööst omab tähtsuse, esimesel suvel, tekkiva umbrohu hävitamine. Esimene kord on soovitatav toimida käsitsi, köpla ehk käsikultivaatoriga. Hilisemate vaheltharimiste korral võetakse käsitusele hobusejõuline kultivaator (Planet-Jr.) ehk kodus valmistatud siil. (Häda korral täidab ka harkader seda ülesannet). Järgnevate aastate hoolitsustöö piirub ainult, kevadise ja seemneheina koristamisele järgneva, 1—2 kordse reavahe kohendamisega ja taimeridadesse tekkivate üksikute umbrohtude käsitsi väljakitkumisega.

Kunstväetistega väetamine esimesel s. o. seemnekülvi aastal võib täiesti ära jääda, soovitatav on aga raskemate mullaliikide juures järgmiseks aastaks kaali- ja fosforväetised juba sügisel välja külvata. Tavaline väetiste külv on muidu esimese lõikusaasta kevadel. Väetusnormid

ja vahekorrad hektaari kohta on: 2 kt. superfosfaati, 1 kt kaalisoola ja 100 kg lämmastikväetist, olenedes mulla väetistagaravade rohkusest. (Madalsool jääb lämmastik loomulikult ära.)

Seemneheina koristamine ja peksmine.

Väiksematel heinaseemne põldudel 5—10 a on kõige otstarbekam sirbiga koristamine, asetades seemnehein väikestesse vihkudesse seotuna, 10—15 kaupa, hakkidesse järelvalmima. Koristamine sünnib vahaküpsuses (seeme küünte vahel pigistades vahakollast värvi, pehme) ja jäetakse siis hakkidesse, kuni seeme omandab paraja küpsuse ja ilusa hõbedase läike.

Masinaga pekstes timuti seemet ei tohi tarvitada latt-trumliga masinat, mis seemnerid palju koorib, rikkudes selle väärtust. Sobiv selleks on tihtvtrumluga masin, milleks on praktiliselt kasutatavad endisaegsed hobusejõulised peksumasinad.

Seemnepuhastuseks on kõige kohasem tuulamismasin, mis mitmesuguste sõelte ja tuule kombinatsioonidega täiesti puhta seemne annab.

Seemne kuivatamine osutub vajalikuks, kui seda suuremal määral kasvatame ja

müügile saadame. Seeme kuivatatakse viljakuivatises, asetades plaatidele viljakotid ehk riided. Alalhoiul timutiseemne asetada kohta, kuhu hiired juurde ei saa, sest nad on väga maiad sellele.

Omades kogemusi tegeliku seemnekasvatuse alal, veendume, et see on täiesti lihtne, tasuta ja ka vajaline. Eelpool kirjeldatud nõudeid silmaspidades võime kindlad olla suurtele seemnesaakidele, mis on suurseemnekasvatajate juures keskmiselt 500 kg ümber.

Kaasnoored! Võtame juba eeloleval kevadel oma töökavasse intensiivse timuti seemnepõllu rajamise. Näitame oma mehist ettevõtlikust, sellega teeme tänuväär töö, esiteks oma kodutalu kasuks, võimaldades talutarveks puhta ja sordiehtsa heinaseemne, mis väärtuselt ületab meile seni väljast sisseveetava ja mille rahaline väärtus talus ulatub kümnetesse kroonidesse. Teiseks oleme sellega loonud alused talukäitise kõrvalharule, mis määratu suure tähtsusega ka riiklikult ja rahvanajanduslikult seisukohalt.

Ed. Kresson,

Tooma soohar. kooli õpilane.

Rahvamängudele tuleb anda elamisõigus.

Elu seista koos kolmest tegevusest: tööst, puhkusest ja lõbust, kõiki kolme pidada ühevõrra võtma, siis on elu tasakaalus. Alul, kui astusime klubides teotsema ameerika eeskuiudel, kus tegevus seisib ainult puht ärilisist kaalutlusist välja minnes, nägime pea, et sarnane tegevus pole kondi järele ja tundub igavana. Pea tuldi mõttele, et vaja võtta tegevuskavasse ka vaimsed alad, — laul, lavategevus, kirjandus. Kuid ka selles ei suudetud täit rahuldust leida ja ringlaste silmad pöörasid jällegi mõne aja pärast tolmuste simmani tubade järele, et end higiseks kupa-tada tantsu ühtudes. Nõnda jõudsimegi viimaks ringi töökavas kolmanda osa juurde, mõistliku ajaviite korraldamisele. Esi-algu olime püsti hädas, — mida teha? Kee-gi mingit muud mängu ei osanud kui numbrimängu, kus lõpptulemuseks on nantide lunastamine „tõrrevitsutamise“ ja telefoni tegemisega, — kus aga „hästi mu-su saab“. Päästja tuli Anna Raudkatsi „Seltskondliikkude mängude“ raa-

matu näol, milles oli terve leegion teravmeelseid mängu, pantide lunastusi ja sütitavat süütut nalja. Kus tahetakse aega lõbusalt mööda saata, sääl peaks ringi peale muretsema üks sarnane raamat. Kui nendest mängudest saab villand, võib õppi-da mängu, kus võib panna liikuma jalad ja hääle, s. o. laulumänne. Ka neist on A. Raudkatsilt ilmunud paar kogu, mida soojalt võib soovitada.

Ka rahvatantsude äraõppimiseks peab leidma koguma aga vanu eestipäraseid rahvamänge ja muid nalje, saates toime-tusele oma ümbruskonna mängud, milledest arvata on, et neid mujal ei tunta. Usun et meil on palju sarnast muinasvara mis tiikub kaduma. Nupukamad nalja-hambad võiks luua ka algupäraselt.

O. K.

Organiseeritud noorte pere.

Iisaku III noortepäev.

Eeloleval suvel augusti kuul kavatsevad Iisaku kihelkonna organiseeritud noored pidada III kihelk. noortepäeva Iisakus, Iisaku põllumeeste seltsi kaasabil ja toetusel. Noortepäeva on kavatsus korraldada allpool järgneva kava ja mõtte kohaselt (vähe lühendatud. Toimet.):

1. Noortepäeva ülesandeks on organisatsioonides ühe aasta jooksul tehtud töö tulemustega esinemisel tutvustada laiemaid hulki oma töösihtidega, arendada organ. liikmete vahelist ühtlast koostööd, ühistunnet ja tööindu, äratada noorte peres seltskondlist ja majanduslist tööhuvi, aidata kaasa isiku ja küla kultuurilise tasapinna tõstmiseks.

2. Noortepäev korraldatakse järgmiste aladega: tööde näitus põllumajand., kodumajanduse, käsitöö ja ühiskondl. aladelt, töö ja sportilised võistlused, kõnevõistlus, laul, mäng jne.

3. Noortepäev korraldatakse kordamööda igal aastal Tudulinna ja Iisakus Tudulinna ja Iisaku põllumeeste seltside kaasabil ja algatusel moodustatud noorte päeva toimkonna kaudu.

4. Noortepäevast võtavad osa Tudulinna, Iisaku, Mäetaguse ja Illuka valdade noorte organisatsioonid oma liikmeskonnaga.

5. Noortepäeva korraldab toimikond moodustatakse Tudulinna ja Iisaku põllumeeste seltsi algatusel noortepäevast osavõtivate maanoorte organisatsioonide ja põllumeeste seltside juhataste esindajaist, kodutöökoja liikmest tööjõust ning organisatsioonide esindajate koostööst toimikonnale juurdevalitud isikutest.

6. Noortepäeva korraldab toimikond määrab kindlaks noortepäeva aja, töötab välja selle kava kohaselt päeva korraldamise üksikasjad ning teeb kõik eeltööd päeva heaks kordaminekuks.

7. Noortepäeva korraldab toimikond moodustab vähemalt kolme-liikmelise noortepäeva juhataste ning revisjoni komisjoni ja valib hindamiskomisjonid asjatundjaid võimalikult igale alale.

8. Hindamis-komisjonid moodustatakse järgmistele aladele: taimekasvatuse, loomakasvatuse, aianduse, meeskäsitöö, naiskäsitöö, kodumajanduse, külakultuur ja kodukaunistuse, kõnevõistluse, põllumaj. töövõistlused ja sportl. alad.

9. Noortepäeval võivad esineda organisatsiooni liikmed kuni 25 a. vanad ja kes organisatsiooni tööst aktiivselt osavõtnud.

10. Noortepäeval hinnatakse ainult isikliku töö tulemusi ja saavutusi.

11. Hindamine sünnib 10-pallilise süsteemi järele, kusjuures võetakse arvesse esineja vanust, haridust, tema töö intensiivsust organisatsioonis, hinnatava töö iseloomu, väärtust ning tehtud töö hulka.

12. Noortepäeval esineja saab diplomiti iga ala kohta, millest osa võttis. Ainelist ja rahalist autasut võib määrata esmajoones neile, kelle tööd hinnatud 10 palliga ning kelle saavutused eriliselt silmapaistavad ja väärtuslikud. Kõrgemad rahalised ja ainelised autasutused otsustab hindamiskomisjonide üldkoosolek.

13. Diplomidele märgitakse hindamise tulemused järgmiselt: 8–10 palli — „eriliselt kiiduväärt“, 5–7 palli — „hea“ ja 1–4 palli — „rahuldav“. Nõrku ei hinnata.

14. Hindamise tulemused teatatakse avalikult ehk pannakse välja esineja töö juure 2 tundi pärast hindamist.

15. Iga organisatsioon saab iga ala kohta ülddiploomi ainult sel juhul, kui noortepäeval esinesid töödega võistleva organisatsiooni liikmete perest vähemalt $\frac{1}{3}$ liikmeid ning hinnatavast alast võttis osa vähemalt 3 isikut.

16. Kõne-, töö-, ja sportliikude võistluste kohta antakse esimesele kohale tulnule diplom meistri nimele.

17. Osavõtivate organisatsioonidele antakse diplomid esimese ja teise auhindade peale iga ala kohta eraldi, välja arvatud punkt 16 nimetatud alad.

18. Iga organisatsiooni üld-auhindad arvatakse välja järgmiselt: Arvatakse kokku organisatsiooni liikmete ühel ja samal alal saadud pallide arv ning jagatakse sel alal esinenud isikute arvuga. Keskmise pallide arv esimese auhinna saamiseks peab olema vähemalt 7 palli, teise auhinna saamiseks vähemalt 4 palli.

19. Noortepäeva rahalise aruande koostab päeva toimikond ning selle vaatab läbi noortepäeva revisjoni komisjon.

20. Rahaline puhastulu ning samuti kahjud jagatakse kõigi noortepäevast osavõtnud organisatsioonide vahel võrdselt.

Seliste Noorteklubi töö ja elu möödunud aastal.

Seliste Noorte Põllumajandusklubi teotseb Pärnumaal, üle 40 km maakonna linnast Pärnu lahe kaldal. Kehvavõitu ranna maapind nõuab vanadelt kui ka noortelt tõsist ja kainet töömeelt. Et seda siin ka leidub, näitab asjaolu, et kohapeal ei tunta „pristavi härrat“ ega liig valusalt ka majanduskriisi. Noored võtavad tõsiselt ka oma tuleviku ülesandeid ning selleks lahedama tee leidmiseks on koondunud üksmeelselt noorte klubi ümber.

See on asutatud 1927 a. Klubil on 43 liiget. Nendest 21 nais- ja 22 meesliiget. Alaealisi on 50%. Peakooosolekuid möödunud aastal peetud 11, juhatuse kooosolekuid 18, referaate 14 ja kirjandusõhtuid 2. Peale klubi ülesandel teostatud tööde kodutalus korraldati ka tegelikkude tööde alal traditsiooniliseks saanud lüpsi ja juurvilja harimise võistlus meistri nimele rändauhindadega. Esimest korda korraldati ka veiste puhastamise kursus. Kodumajanduse alal peeti kahe nädalane kodukäsitöö kursus instr. prl. Rikase juhatusel.

Umbruskonnas esimene maanoorte päev ühes kolmanda klubi näitusega peeti möödunud sügisel. Näitusel peale muu, esimesena esines nais- ja meeskodukäsitöö osakond. Päevakohase aktusega pühitseti möödunud suvel ka klubi V aastapäeva.

Naabermaanoortega tutvus ja sõprusidemetel loomiseks korraldati eelmiste aastate eeskujul vastastikuseid võõrustetundusi Võlla Ellamaa klubiga. Ilusaks ja meeltülendavaks vahelduseks oli ka lahetaguse naabri Rannametsa klubi külastäik.

Klubi juhatusse kuuluvad Karl Jürgens, esimees; Karl Idvanne ja prl. S. Siits. Klubi juhiks on kuuendat aastat Aug. Murd. *A. M — d.*

Tumala maanoorte ringi tegevusest

Tumala Maanoorte Ring asutati 1929 a. detsembris Põide Põllumeeste Seltsi osakonnana. Esialgul töötas ring kahe osakonnaga 13-me noore osavõtul (13 on küll õnnetu arv, kuid tänini siiski meil olnud õnnelik). Nendest 13-est viisid omad tööd lõpule 6 noort ja need kuus on jäänud tänini, n. ü. põhjaks, kellele aktiivse tegevuse tõttu ring 1931 a. arenes üheks eeskujulikumaks Saarel. Sel aastal algas ring nelja osakonnaga tööle: 1) keeduvilja, 2) juurvilja, 3) kanakasvatuse ja 4) puukool ja marjaia osakonnad. Tegelikkuudest töödets võtsid osa 30 noort, kes kõik sügisel Karja näitusel I auhinnaga krooniti. Rõõm oli vaadata noorte puhtaid ja sirgeid aiataimete peenraid ja jõudsalt kasvavaid aiavilju. Häämeel oli näha noorte endakasvatatud puid puukoolis. Usun, et see tundmus valdab meid ka siis, kui kord vanadema neid istutatud puid ja põõsaid vaatame ja neid hoiame, kes meiega ühes kasvanud, meie endi istutatud.

Nagu juba nüüd tunnevad vanemad inimesed hääd meelt, nähes noori töötamas enda kasuks ja isamaa auks.

Tänavu sügisel hakkas Tumala ringkasutama ka õpiringide meetodit. Selle kohaselt töötavad kõik ringlased küll referaatidega küll kirjanduse lugemisega jne., täites täpselt oma kohustusi. Praegu on ringil 32 liiget, keskmise vanusega 18 a. Tegelikust tööst (ettevõtetest) võtavad eeloleval kevadel osa 16 noort. Ringi juhatusse kuuluvad: esimees Joh. Siiner, sekretär neu R. Väljaots, varahoidja neu N. Kallas, esimehe abi Vass. Lember. Tugevamaks tööjõuks ringis on N. Kallas, kes 13-me aastasel juba aktiivselt ringi tegevusest ja juhatuses osa võttis.

Ringi juhiks on H. Otsstavel.

Õpiringi juhiks on mt. konsulent V. Kirsch. Olgu veel mainitud ringi agaramatest tegelestest ja algataid V. Lemberi, R. Ellat, A. Nõut ja R. Väljaotsa.

Tuleb meelde lauliku sõna, kus ta kurdab:

*Lahja põld, ja kadakane karjamaa,
See on mu vanemate muremaa.*

Noored! Seadkem omaks sihiks: rohkem haridust, rohkem teadust ja rohkem lugupidamist emakekse maa vastu, küll siis näeme, et meil ilul särama lööb Eesti muistne muremaa.

J. Siiner.

Pidula Maanoorte Ringi tegevusest.

Pidula on Tagalahe ääre ulatuvus metsade raioonis. End. Pidula mõis on nüüd koolimajaks. Pidulas on palju uhkeid metsi kuni kuulsa Karu järveni. Rahva kõrvalsissetulek on metsatööd. Peekoni ja meierei sissetulekuid ei tunta. Karjamaad on metsarabad, põllud üldiselt kehvavõitu. M.-Noorte ring leidis poolehoidu lühikeses ajaga ja on loota, et selle abil läheb korda siinset põllumajandust edendada. Maanoorte Ring töötab kohaliku algkooli juures, koolijuhataja J. Laul'i hooldamisel.

Ring asutati alles 30. XI. 32. Kuid liikmete arv on tõusnud juba 79. Seega Ring üks suuremaid. Ringi juht koolijuh. J. Laul, esinaine prl. Juuli Saagpak, kirjatöimetaja Joh. Rammus, esimehe abi hra Aleks. Teär.

Senini on peetud 3 üldkooosolekut ja kaks perekonnaõhtut. Peetud üks pidu, mil lavastati E. Petersoni „Uus minister“. Praegu on ettevalmistused käimas palmpuude püha peoks. Lavastusele tuleb A. Rahula 4 vaat. draama Saaremaa 1943. a. mässust „Vesse“. Kursusi korraldatud 2: aiandus- ja taluramatupidamise kursus. Töötab kodanikuteaduse õpiring. Refereerivad ringi liikmed.

Ringi raamatukogus on 500 raamatut. Ilmub Ringi „Häälekõvendaja“, väljas 2 numbrit. *J. R.*

Saaremaa maanoorte kirjatööde võistluse tulemusi.

Ettenähtud tähtpäevaks saadeti võistle-vaid kirjatöid 23. SMKU juhatus koosolek-ul 11. märtsil hindas kirjatööd järgmi-selt: I auhind ja 10 krooni rahas Vaivere maanoorte ringi esimehele Oskar Koi-kile „Kolga-Miku talu ajalugu“, II auhind ja 5 krooni rahas Randvere mr. esimehele Elmar Kuumile „Nuia talu ajalugu“ ja Järise mr. liikmele Heinrich Al-kokkile „Põrga talu ajalugu“, III au-hind ja SMRU poolt aastakäik „Tõusev Maa'd“ Lümmada mr. liikmetele Rudolf Kraun'ale ja Aleks. Dutin'ile ning Loona mr. liikmele Klaara Peters'ile. Kiituskirja omasid S. Kiks, A. Vessik, P. Leppik, A. Timmas, H. Mihkelson, L. Tark-meel ja L. Thomson. Üksikud tööd olid saadetud mandriilt, milledest osutus väär-tusliikumaks tööks Audru-Liivalt Mar-tin Pommeri „Tamme talu ajalugu“, mille eest määrati II auhind ilma autasu-ta. Üldiselt võib kirjatööde võistluse tu-lemusi rahuldavaks pidada, ja kavatsus on edaspidi selles suunas tööd jätkata.

E. M.

Randvere Rahva kohus.

Pühapäeval 12. märtsil oli Randvere Maanoorte Ringi Rahva kohtus harutusei talumeeste edasikaebus. 1932 a. detseməri kuul kaebasid sead oma erakaebaja stud. agr. Aug. Paasi kaudu peremehed Rand-vere Rahva kohtusse. Kaebus tuli otsusta-misele 8. jaanuaril s. a. Kaebuses sead töid ette, et neid halvasti söödavat, halbades eluruumides peetavat jne. Kohus asjaosa lisi ja tunnistajaid üle kuulates ja kõiki asjaolusid arvesse võttes, mõistis pereme-hed süüdi ja karistuseks määrati eluruu-mide ja söötmise kiire parandamine. Edasikaebuseks anti 2 nädalat.

Peremehed mõtlesid, meie kondile on palju kergem kui edasi kaebame, ehk saab tülkast otsusest lahti. Edasikaebus jõudis üsna pea jälle punase kalevi ette. Seda-kord olid poolte kaitsekoned ja andmed palju kangemad, kumbki pool ei tahtnud alla anda. Talumeeste volinik konsulent A. Kirsch kaitses südilt oma tiivaaluseid, kuid siiski sigade kaitsja maakons. agr. A. Kaal tõi rabavamaid argumente vastu. Kohtu ekspertiis oli seakasvatuse nõu-andja Aun. Pooletunnilise nõupidamise järele kinnitas 10-liikmeline vannutatud meeste kohus eelmise kohtu otsuse. Sead hõõrusid sõrgu ja peremehed kaapisid kuka-lt. Nüüd ei ole peremeestel enam asu, kohtuotsus on lõplik. Muudkui parandagu sigade elukortereid ja toitlust, kasutagu sugukult, kasvatagu peekone jne.

E. K.

Maanoorte-ringide tegevus Soomes 1932 a.

Maatulundusilmeline noorsooliikumine Soomes on juba kuus aastat vana. Orga-niseeritud maanoorte arv üle-

tab 35 000, kusjuures on arvestatud kõigi nende maanoortega, kes on koondunud maanoorterühmide liidu, rootsik, maanoorte keskkorralduse, põllumeesteeltside ja pe-renaiesteseltside („martade“) noorteosakon-dade ja mõne teise organisatsiooni (Man-nerheimi lastekaitseliidu, Punase Risti ja piirimaadeühingute) ümber. Kokku oli noortel 1932 a. suvel harida 550 ha maad, sellest sibulaid — 31,5 ha, sigureid — 20 ha, kurke — 10 ha, kapsaid — 15 ha, por-gandeid — 45 ha, söögipeete — 30 ha ja muid kultuure vähemal määral. Koduloo-mi kasvatasid 1400 maanoort kokku 18 443, neist kodujäneseid — 2 225, kanu — 15 065, pärte — 207, hanesid — 7, põrsaid — 294, vasikaid — 85, lambaid — 275, kitsi — 72, lehma — 83, varsu — 17 ja mesineresid 113. („Nuorten Pellervo“ nr. 1, 1933.). J. N.

Viljandimaa Auksi Võhma küla maanoorte ringi juhatus; pahemal mt. konsulent P. Lossmann, istub keskel klubi juht O. Saareoks.

Tudulinna — Kesavälja noorte hernepäev.

Kesavälja maat. klubi korraldas 19 veebr. s. a. Tudulinna rahvamajas sisuka ja meeleolurikka herne-propaganda päeva. Eeltööd selleks puhuks tehti pikemat aega, uuriti kirjandust, koguti teateid herne kohta eriteadlastelt, kohalikkudelt põllu-meestelt ja perenaistelt. Eriliselt suurt pingutust nõudis tütarlastelt herneist mitmekesiste maitsevate roogade valmistamine. Mõnigi asi äpardus alul noortel pe-renaistel, kuid uuesti ja uuesti korralti tööd, seni kuni õnnestus.

Päeva alguseks oli saali kogunud arvu-kas pere vanu ja noori. Avasõnas klubi esimees T. Ruuben tähendas: „Meie, noo-red, oleme püüdnud tänaseks midagi õppi-da ning tahame enese teadmisi rikastada, tahame et hernes oleks lugupidamises põl-lu ja laual!“ Järgnesid 10—15 min. refe-raadid liikmeilt — E. Ruubenilt, E. Pärni-kult, T. Ruubenilt, L. Bluumilt ja E. Blun-dilt. Selgitati herne sorte, kasvatust, herne tähtsust talu laual ning looma söödana ja talu sissetuleku suurendajana.

Referaate täiendasid läbirääkimised, diagrammid ja herneproovid ning suure-

pärase väljapanekuna — dekoreeritud laual hernest valmistatud 9 rooga. Meeldivad ja maitsevad road leidsid üldist kiitust, külalised sõid neid hea isuga, maks-tes 5 senti roast.

Õhtul oli päris herne paraad 70 inimesele. Hernest valmistatud road pidulikus rüüs ning nastõriseeritud piim — need

panid kõik isu näärmel tööle! Jagati kiitust noortele perenaistele ning nende noorele juhile Leida Bluumile. Vesteldi, naljatati, lauldi ning lahkuti uue energiaga uueks tööks!

Et vanemad olid noortele kinkinud ained hernepäevaks, siis ulatus puhastulu ligi 10 kroonini.

J. L.

Tudulinna-Metsküla mt. klubi noored korvunumistõde puhul.

Väimela Noorte Maatulundusklubi.

Väimela noorte klubi on nooremaid Võrumaal, kuna asutamiseest möödub alles 24 aprillil aasta. Sellele vaatamata on noored suure eduga töötanud ning huviga klubi eluavaldusist osa võtnud. Suvehooajal teostati 23 ettevõtet keeduvilja, juurvilja ja seemnekasvatuse alal. Suuremaks ettevõtteks kujunes klubi poolt korraldatud lõikusepäev ühes klubinäitusega, ja avaliku peoga, mis üldiselt õnnestus nii sisuliselt kui ka aineliselt. See oli ka esimeseks võimaluseks suuremal hulgal vanemaid põllumehi noorte tegevusele ligi tõmata, neile tutvustades noorte püüdeid ja töötulemusi. Lühidalt kokkuvõetuna võiks nimetada veel järgmisi tegevusalasid, mis klubis on harrastatud:

1) Õppepäevi on korraldatud 1 kanakasvatuse, 1 aianduse ja 1 metsapäev teelikude töödega, milledest ka võõrad osa võtsid. 2) Korraldatud 2 õnnekäiku: Väimela põllutöö- ja Antsla kodumajanduskooli ning Sõmmerpalu riigimõisa. 3) Peetud hulk töökoosolekuid suve jooksul, kus praktilisi küsimusi selgitatud, sagedamini klubi juhi poolt. 4) Talvehooajal on harjutatud kõneoskust, laulu ja mänguga aega mööda saadetud. 5) Hästi kordaläinuks tuleb pidada klubi liigete poolt korraldatud jõuluõhtu jõulu lauaga kutsutud maaseltskonnale, millest osavõtt oli elav — kuni 100 inimest. 6) On talvel peetud rida koos-

olekuid aianduse küsimustes, kusjuures üksikud liikmed igakord vastaval teemil ettekandjaks olid. 7) Eriti huvitavaks kujunes klubi ja Väimela põllutöö- ja karjatalitajate kooli õpilaskonna ühine huviohtu 12 veebruaril s. a. Nii klubi liikmed kui õpilased esinesid mitmete kõnedega, oli korraldatud vaidluskooolek, õpilaskoor esines lauludega, mängiti laulumänõe ja tantsiti rahvatantse pr. A. Naruski juhtimisel.

Väimela noorte maatulundusklubi juhatuses olid: esimees B. Runtal, sekretär neiu L. Pähn, liige Fr. Repp. Esimees B. Runtal, kes suurima hoolega klubi tegevust juhtinud, läks kaitsevæteenistusse ja algavaks tegevusaastaks valiti uus juhatuse koosseis: L. Pähn, O. Runtal ja P. Leosk. Klubi juhiks on Väimela pt kooli õpetaja H. Narusk, kes kõigis klubi asjus ligemaks nõuandjaks olnud.

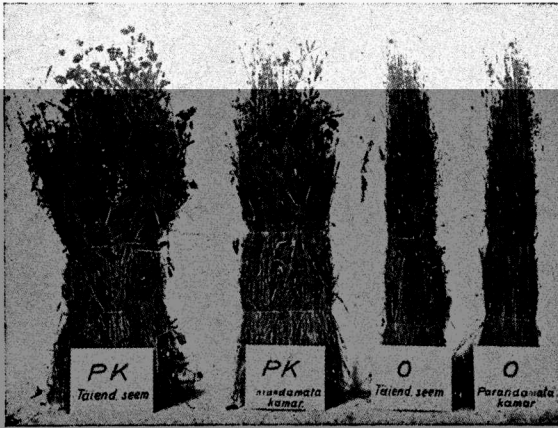
Ü. Maanoorte Ühendusesse

Põllutöökoja juures on 1. aprillini end registreerinud 95 maanoorte organisatsiooni kokku 3045 liikmega. Nendest orgidest on: maatulund. klubid ja ringid 70, põllumeeste, perenaiste ja rahvaraamatukogude seitside noorte osakonnad 16, ÜENÜ osakonnad 9. Nende tegevuse ülevaade korraldatud ankeedi põhjal jäi ruumi puudusel selles ar-is avaldamata.

Tegev toimet. K. Lildeman.

Vastut. toimet. A. Käbin.

Adress: Tallinna, Põllutöökoda, postkast 429 (Pikk t. 40); posti jooks. arve 275.

Heinavihud 1 m² suurustelt lappidelt Kuusiku katsejaama katsetest.
kaali-fosfaadiga väetatud
ja väetamata maalt.

Kui niidu ja karjamaade toodang on madal, kui ristikkein põllul kihtub väsimine, kui haritakse üles soomaid, kui tahetakse saada kõrgeid juurvilja, keeduviljade, nisu, karjasöödataimede j. t. saake, siis peab tarvitama

Kaalisoola.

Veenduge selles juba noores-eas!

Maanoored, tarvilik kirjandus kõigilt aladelt tellige

K.-Ü. „AGRONOOMI“

kaudu (aadress: TALLINNA, Pikk t. 40).

Raha ettesaatjaile saadetakse raamatud kätte ilma postikuludeta.

Juhime noorte erillist tähelepanu järgmistele raamatutele:

Lühike väetuse õpetus. K. Lüdeman	Kr. 1.50
Karjakoplid. Th. Pool	„ 1.—
Süüdajuurviljakasvat. J. Aamisepp	„ 1.50
Aiatöö õpetus. R. Klesment. III trükk	„ 2.50
Marjaaed. R. Klesment II trükk	„ 0.50
Köögilviljakasvat. T. Reim	„ 0.30
Kõneoskus. J. Rummo	„ 2.40
Sookultuur 1—X (hind: I, V, VI à 50 s., VII—VIII, X—1 Kr., II, III, IV, IX—75 s.)	
Seemnekasvataja aabits. M. Pill	„ 0.50

Seemnevilja puhastus ja sortimispunktid. M. Pill	Kr. 1.40
Kuidas kartulikasvat. tõsta. J. Aamisepp	„ 0.75
Kaheaastaste köögiviljataimede ja nende seemne kasvatamine. J. Nurmberg	„ 1.—
Perenaiste käsiraamat. E. Leesment-Mälberg	„ 2.80
Hoidiste valmistamine marjadest j. t. Th. Vitismann	„ 1.—
Värvimine ja tapeetimine meistri abita. A. Keegiste	„ 0.75

Nõudke täielik p.-m. kirjanduse nimekiri.

K.-Ü. «AGRONOOM».

**ETK kohv
maitseb kõigile!**

**Akadeemilise
Põllumajandusliku Seltsi**

(Tartu, Rüütli tänav, 15)

toimetused:

Põllumehe Käsiraamat I.

Üldine taimekasvatus. H. 3 kr.

Põllumehe Käsiraamat II.

Eri-taimekasvatus. H. 4 kr.

Põllumehe Käsiraamat III.

Aiatöö-õpetus. H. 4 kr.

Põllumehe Käsiraamat IV.

Loomakasvatus. Jlmumisel.

Tarvilikumad käsiraamatud kõigile
maanoortele.

TŠIILISALPEETER

leivaviljade (nisud, rukis) kevadisel pealtväetamisel annab

kõrgemaid saake ja
suurimat puhaskasu!

Terakujuline (Guggenheimi) tšiilisalpeeter sisaldab
üle 16% puhast salpeeterlämmastikku.

Nõu ja juhatusi väetamisküsimusis
annab Tšiilisalpeetri Põllumajan-
duslik Büroo, Tallinn, Lai tän. 32.

55436